

Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena

Mihelčić, Borna

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:146816>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

BORNA MIHELČIĆ

Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena

**The effects of the introduction of the euro on the movement of
consumer prices**

Završni rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Preddiplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu Studijski smjer:

Menadžment u turizmu

Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena

**The effects of the introduction of the euro on the
movement of consumer prices**

Završni rad

Kolegij: **Mikroekonomija**

Student: **Borna
MIHELČIĆ**

Mentor: Izv. prof. dr. sc. **Daniel DRAGIČEVIĆ**

Matični broj: **24347/18**

Opatija, rujan , 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Borna Mihelčić

24347/18

(ime i prezime studenta)

(matični broj studenta)

Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 11.09.2023.

Potpis studenta

Sažetak

U ovom radu, analizirat će se prednosti i nedostatke uvođenja eura kao glavne valute u Republici Hrvatskoj te razmotriti moguće vremenske okvire za takvu tranziciju. Proučit će se promjene koje su bile potrebne kako bi Hrvatska mogla pristupiti Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II) i koje su se promjene desile nakon uvođenja eura. Osim što će se analizirati podaci koji su relevantni za Republiku Hrvatsku, istraživat će se i iskustva zemalja Nove Europe koje su već uvele euro, kao i onih koje se tek pripremaju za taj proces.

Republika Hrvatska je već ostvarila značajan napredak pridruživanjem Europskoj uniji 2013. godine, što je doprinijelo ekonomskom razvoju i rastu zemlje. Sljedeći značajan korak je bio uvođenja eura kao službene valute. Svaka zemlja članica Europske unije može odlučiti kada će pokrenuti proces uvođenja eura, osiguravajući pritom da su ispunjeni uvjeti koji neće imati negativne posljedice za gospodarstvo. Svaka značajna promjena u društvu obično izaziva podjele među građanima - između onih koji podržavaju promjene i onih koji se protive. Stoga, u ovom istraživanju posebno će se analizirati da li proces uvođenja eura ima više pozitivnih ili negativnih aspekata te koju politiku bi Hrvatska trebala provoditi kako bi potaknula ekonomski rast.

Kraj ovog rada će se usmjeriti na analizu kako je uvođenje eura utjecalo na kretanje potrošačkih cijena u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: Republika Hrvatska; uvođenje eura; zemlje Nove Europe; Europska Unija; potrošačke cijene

Sadržaj

UVOD	1
1. Pojmovno određenje eura i indeksa potrošačkih cijena	2
1.1. Europska unija	2
1.2. Hrvatska u Europskoj uniji	2
1.3. Euro kao službena valuta	3
1.4. ERM II	4
1.5. Hrvatska i ispunjavanje Maastricht kriterija	7
1.6. Koristi od uvođenja eura	14
1.7. Nedostatci uvođenja eura	18
1.8. Indeksi potrošačkih cijena	21
2. Proširenje Europodručja	23
2.1. Zašto Češka nije uvela euro do sada?	23
2.2. Iskustva država nove europe	25
2.2.1. Slovenija	25
2.2.2. Estonija	29
2.2.3. Latvija	21
2.3. Usporedba odabranih zemalja sa Republikom Hrvatskom	33
2.3.1. Udio investicija u bruto domaćem proizvodu	33
2.3.2. Godišnji rast bruto domaćeg proizvoda	35
2.3.3. Izvoz roba i usluga	36
2.3.4. Nezaposlenost	37
2.3.5. Zaključak usporedbe	38
3. Kretanje potrošačkih cijena u RH nakon uvođenja eura	39
3.1. Kretanje cijena određenih skupina proizvoda	39
3.2. Kretanje cijena u odnosu na plaće	46
Zaključak	49
Bibliografija	51
Popis ilustracija	57

Uvod

Osnovno pitanje koje se istražuje u ovom radu jest: "Kako uvođenje eura kao službene valute utječe na Republiku Hrvatsku, njezino gospodarstvo i dinamiku potrošačkih cijena?" Predmet istraživanja je analiza procesa uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.

Osnovna svrha ovog istraživanja je analizirati utjecaj procesa uvođenja eura na Republiku Hrvatsku, posebno je stavljen fokus na promjene u gospodarstvu i kretanju potrošačkih cijena. Ciljevi istraživanja uključuju i usporedbu iskustava Republike Hrvatske s drugim zemljama Nove Europe koje su već uvele euro kao valutu te proučavanje kako su te promjene utjecale na njih.

Ovaj rad koristi različite znanstvene metode kako bi bolje razumio utjecaj uvođenja eura. Koristili su se metoda analize i deskripcije kako bi se detaljno istražile promjene i trendovi. Također, primijenjene su metode dokazivanja i komparacije kako bi se usporedila iskustva Republike Hrvatske s drugim zemljama koje su već prošle kroz ovaj proces.

Rad se sastoji od tri poglavlja, uvoda i zaključka. U **Uvodu** definirani su predmet, svrha i ciljevi istraživanja, navedene znanstvene metode korištene u radu te ukratko opisana struktura. Prvo poglavlje naslova „**Pojmovno određenje eura i indeksa potrošačkih cijena**“ ističe koje je kriterije trebala ispuniti Republika Hrvatska da bi mogla pristupiti Europodručju te koji su prednosti i nedostaci uvođenja eura kao službene valute. U tom djelu rada objašnjeni su indeksi potrošačkih cijena. „**Proširenje Europodručja**“ naziv je drugoga poglavlja u kojem se radi analiza država Nove Europe tj. kako je uvođenje eura utjecao na njih. Na kraju tog djela napravljena je usporedba između država Nove Europe i Republike Hrvatske. U trećem poglavlju naslova „**Kretanje potrošačkih cijena u RH nakon uvođenja eura**“ objašnjava kretanje indeksa potrošačkih cijena i samih cijena prije uvođenja eura kao službene valute i nakon što je euro uveden. Taj dio je obuhvatio i kako su se cijene kretale u odnosu na plaće. Rad sumira najvažnije rezultate istraživanja u **Zaključku**.

1. Pojmovno određenje eura i indeksa potrošačkih cijena

U ovom dijelu rada obratit će se pažnja i objasniti sam pojam eura kao valute (koje sve države koriste euro, a koje ne). Isto tako pojasnit će se sam proces uvođenja eura kao valute u državu članice Europske Unije (koje sve kriterije mora ispuniti država da bi prešla na euro). Ovo poglavlje će isto približiti pojmovno značenje indeksa potrošačkih cijena.

1.1. Europska Unija

Europska unija (EU) predstavlja gospodarsku i političku uniju sastavljenu od 27 europskih zemalja. Nastala je nakon Drugog svjetskog rata s ciljem poticanja gospodarske suradnje i izbjegavanja budućih sukoba. Ova unija, koja obuhvaća više od pola stoljeća postojanja, donijela je stabilnost, mir i prosperitet regiji. Uvođenjem jedinstvene valute, eura, poboljšan je životni standard građana.

Jedna od ključnih karakteristika EU-a je slobodno kretanje ljudi bez graničnih kontrola među državama članicama. Očekuje se da svaka članica postupa jednako prema svim građanima EU-a u pogledu zapošljavanja, socijalne sigurnosti i oporezivanja.

1.2. Hrvatska u Europskoj Uniji

Republika Hrvatska postala je punopravnom članicom Europske unije 1. srpnja 2013. godine nakon dugog procesa pristupanja. Hrvatska je podnijela zahtjev za članstvo 2003. godine, nakon čega je prošla kroz pregovarački proces i odgovarala na brojna pitanja Europske komisije. Nakon referenduma o pristupanju, Hrvatska je postala 28. članicom EU-a.

Članice EU-a doprinose proračunu EU-a na temelju svojih ekonomskih kapaciteta, a svrha tog proračuna nije preraspodjela bogatstva, već zadovoljenje potreba svih građana EU-a. Hrvatska je također doprinijela proračunu EU-a, a 2018. godine je ukupna potrošnja EU-a u Hrvatskoj iznosila 1,120 milijardi EUR, što je činilo 2,22% gospodarstva Hrvatske. Hrvatska je pridonijela s 0,451 milijardom EUR, što je iznosilo 0,89% gospodarstva Hrvatske.¹

¹ Vlada Republike Hrvatske, Proslava pristupanja Hrvatske u Europsku uniju, (<https://vlada.gov.hr/proslava-pristupanja-hrvatske-u-europsku-uniju/1155>)

1.3. Euro kao službena valuta

Euro je službena valuta 20 od 27 država članica Europske unije i obuhvaća Eurozonu s oko 345 milijuna građana. Euro je druga najveća valuta na svijetu prema obujmu trgovanja na deviznom tržištu i ima više od 1,3 trilijuna eura u optjecaju. Ova valuta služi kao sredstvo razmjene za europske zemlje i ima znatan utjecaj na globalne financijske tokove.

Euro je službeno uveden kao obračunska valuta 1. siječnja 1999. godine, zamijenivši europsku novčanu jedinicu (ECU). Kovanice i novčanice eura puštene su u optjecaj 1. siječnja 2002. godine, zamijenivši prethodne nacionalne valute u tim zemljama. Euroom upravlja Europska središnja banka (ECB), a Eurosustav, koji uključuje središnje banke eurozone, sudjeluje u tiskanju, kovanju i distribuciji novčanica i kovanica eura. ECB donosi odluke o monetarnoj politici i održava stabilnost valute u eurozoni.²

Osim 20 zemalja članica koje koriste euro kao svoju službenu valutu, sedam zemalja članica EU-a još uvijek nije uvelo euro i zadržalo je svoje nacionalne valute.

Na slijedećoj slici prikazane su konverzije i tečajevi valuta drugih država eurozone:

Valuta	Kod (ISO 4217)	Tečaj zamjene	Godina zamjene
austrijski šiling	ATS	13,7603	2002.
belgijski franak	BEF	40,3399	2002.
ciparska funta	CYP	0,585274	2008.
estonska kruna	EEK	15,6466	2011.
finska marka	FIM	5,94573	2002.
francuski franak	FRF	6,55957	2002.
grčka drahma	GRD	340,75	2002.
hrvatska kuna	HRK	7,53450	2023.
irska funta	IEP	0,787564	2002.
letonski lats	LVL	0,702804	2014.
litavski litas	LTL	3,4528	2015.
luksemburški franak	LUF	40,3399	2002.
malteška lira	MTL	0,4293	2008.
monegaški franak	MCF	6,55957	2002.
nizozemski gulden	NLG	2,20371	2002.
njemačka marka	DEM	1,95583	2002.
portugalski eskudo	PTE	200,482	2002.
slovenski tolar	SIT	239,64	2007.
slovačka kruna	SKK	30,126	2009.
sanmarinska lira	SML	1936,27	2002.
španjolska pezeta	ESP	166,386	2002.
talijanska lira	ITL	1936,27	2002.
vatikanska lira	VAL	1936,27	2002.

Slika 1. Konverzije i tečajevi valuta drugih država EU

Izvor: Euro – Wikipedija (wikipedia.org)

² Vlada Republike Hrvatske, Hrvatska narodna banka, strategija za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj, 2018

1.4. ERM II

Europski tečajni mehanizam (ERM II) uspostavljen je 1. siječnja 1999. s primarnim ciljem osigurati da valutne fluktuacije između eura i ostalih valuta EU-a ne naruše ekonomsku stabilnost unutar tržišta. Također služi kao pomoć zemljama izvan eurozone na njihovom putu prema pridruživanju. ERM II često se naziva "čekaonica za euro". Zemlje u ovoj čekaonici moraju proći najmanje dvije godine, a duljina razdoblja čekanja ovisi o tome ispunjavaju li kriterije iz Maastrichta. ERM II ima za cilj pokazati da gospodarstvo neke zemlje može glatko funkcionirati bez pretjeranih fluktuacija valute.

Uvjeti za ulazak u ERM II nisu fiksni, ali država kandidatkinja zahtijeva potporu ostalih članica EU, eurozone i institucija EU. Ta se podrška temelji na njihovoj procjeni ekonomskog stanja kandidata, razine konvergencije i makroekonomske stabilnosti. Na potporu može utjecati i politička volja za proširenjem monetarne unije, a ako te volje nema, ulazak zemlje kandidata u ERM II može biti odgođen. Postoje četiri kriterija konvergencije kako bi se osigurala spremnost zemlje da se integrira u monetarni režim eurozone:³

1. Stabilnost cijena, koja ne bi smjela prijeći prag viši od 1,5 postotnih bodova iznad stope tri zemlje članice EU s najboljim rezultatima. To također uključuje održavanje zdravih i održivih javnih financija, čime se osigurava da država kandidat nije u prekomjernom deficitu.
2. Stabilnost tečaja, pri čemu središnji bilateralni tečaj valute zemlje kandidata, dok je u ERM II, ne bi trebao deprecirati u odnosu na euro.
3. Dugoročne kamatne stope ne bi smjele biti više od dva postotna boda iznad stopa triju članica EU s najboljim rezultatima.
4. Pravna konvergencija, što znači da zemlje kandidati moraju uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo s Ugovorom i Statutom Europskog sustava središnjih banaka (ESCB) i Europske središnje banke (ECB).

Prije nego što određena država članica EU-a može usvojiti euro, mora provesti najmanje dvije godine u mehanizmu ERM II. Za ulazak u ERM II potreban je dogovor između ministra financija države članice eurozone, Europske središnje banke (ECB), i ministra financija i guvernera središnje banke zemlje izvan eurozone. Osim toga, potrebno je podnijeti pismo namjere kojim se obvezuje na šest reformi:

³ ERM II – the EU's Exchange Rate Mechanism.

(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en)

1. Jačanje nadzora banaka kroz blisku suradnju između Nacionalne središnje banke (npr. Hrvatske) i ECB-a.
2. Poboljšanje okvira za makrobonitetnu politiku s izričitim mandatom za mjere usmjerene na zajmoprime.
3. Jačanje mjera za suzbijanje pranja novca.
4. Unaprjeđenje prikupljanja, obrade i objave statističkih podataka.
5. Jačanje upravljanja javnim sektorom.
6. Smanjenje administrativnih i financijskih opterećenja gospodarstva.

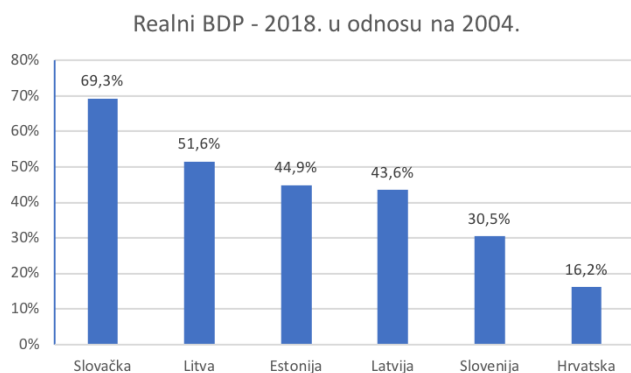
Uz ovih šest reformi, Republika Hrvatska se obvezala na provedbu dodatnih mjera s ciljem smanjenja rizika pri ulasku u eurozonu. Ovim mjerama želi se omogućiti učinkovitiju alokaciju kapitala produktivnim poduzećima, smanjiti administrativna i parafiskalna opterećenja gospodarstva i građana te postići potrebnu visoku razinu ekonomske i financijske stabilnosti i ekonomske konvergencije unutar EU.

Tijekom sudjelovanja u ERM II može doći do prilagodbi središnjeg tečaja ili raspona fluktuacije kao odgovor na značajne promjene u ravnotežnom tečaju zemlje kandidata. Središnji paritet hrvatske kune postavljen je na 1 euro = 7,53540 kuna i podložan je rasponu fluktuacije od plus ili minus 15% u odnosu na središnji paritet.

Za sudjelovanje u tečajnom mehanizmu ERM II Hrvatska je morala istovremeno pristupiti Bankovnoj uniji kao dodatku Ekonomskoj i monetarnoj uniji. Bankovna unija sastoji se od jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM), jedinstvenog sanacijskog mehanizma (SRM) i europskog sustava osiguranja depozita (EDIS).

Boris Vujčić bio je istaknuo kako je ulazak u ERM II značajna prekretnica za Hrvatsku na putu prema samom uvođenju eura. Vjeruje da je Hrvatska na pravom putu da poveća konkurentnost i održivost većim angažmanom na globalnom tržištu. Značajne zemlje za usporedbu s Hrvatskom su manje, manje razvijene europske zemlje koje su uvele euro, poput Slovenije, Slovačke, Litve i Latvije.⁴

⁴ Vujčić, Boris. Intervju. Guverner o ulasku Hrvatske u ERM II na HRT-u.(<https://www.hnb.hr/-/guverner-oulasku-hrvatske-u-erm-ii-na-hrt-u>)

Grafikon 1. Realni BDP – 2018. u odnosu na 2004.g.

Izvor: Arhivalitika

Grafikon 1 prikazuje ukupan gospodarski rast Republike Hrvatske u usporedbi s pet usporedivih država članica Europske unije nakon 2004. godine. Očito je da razlike na grafikonu nisu posljedica isključivo uvođenja eura. Treba pripaziti da ERM II i euro nisu štetili razvoju ovih pet država članica. Boris Vujčić, guverner Hrvatske narodne banke, tada je izrazio zabrinutost da uvođenje eura u Hrvatskoj može dovesti do problema s rastom potrošačkih cijena. Međutim, već tada je predložio dvostruko iskazivanje cijena kao privremenu mjeru, koja bi trajala najviše šest mjeseci. Trenutno Hrvatska koristi dvojno iskazivanje cijena, ali dvojno iskazivanje cijena traje duže od 6 mjeseci nego što su mislili prije samog dolaska eura.

Republika Hrvatska morala je ostvariti visok standard ekonomske i pravne konvergencije kako bi se priključila Europskom tečajnom mehanizmu II (ERM II), preduvjetu za uvođenje eura. Odbor za ERM II detaljno analizira ekonomsku, fiskalnu i financijsku situaciju u zemlji koja podnosi zahtjev za ulazak u mehanizam. Ukoliko ekonomija zemlje nije dovoljno stabilna, zahtjev se može odbiti.

Hrvatska je 2016. godine suočila s izazovima u pogledu ekonomske konvergencije, što je rezultiralo Pokazateljima prekomjernog deficita (EDP) zbog prekoračenja kriterija deficita i javnog duga. Međutim, situacija se poboljšala u 2017. godini kroz smanjenje deficita i duga, potaknuto snažnim ekonomskim rastom.

Valutni swap, koji omogućuje jednostavnu zamjenu kunama za eure, predstavlja važan instrument. Hrvatska narodna banka (HNB) je proširila liniju za valutne swapove s Europskom središnjom bankom (ECB) na 2 milijarde eura, što je pridonijelo jačanju povjerenja ECB-a u kunu i HNB. Osim toga, postoji ECB-ov program otkupa obveznica vrijedan 750 milijardi eura, kojem Hrvatska nema izravan pristup zbog činjenice da nije uvela

euro, iako bi takav pristup olakšao stabilizaciju financijskih tržišta i pomoć u financiranju u kriznim situacijama.

Također, postoje dodatne kreditne linije za refinanciranje kredita banaka koje bi mogle pomoći u slučaju problema na domaćem tržištu. Hrvatska također nema pristup Europskom stabilizacijskom mehanizmu (ESM), koji bi omogućio povoljnije uvjete za dužničko financiranje.

Sve u svemu, trenutno Hrvatska ima značajne koristi od ulaska u eurozonu, uključujući pristup različitim financijskim instrumentima i podršci u kriznim situacijama.⁵

1.5. Hrvatska i ispunjavanje Maastricht kriterija

Kada država pristupi Europskoj uniji, postavlja se pitanje uvođenja eura kao svoje nacionalne valute. Prije nego što to učini, država mora zadovoljiti određene kriterije, poznate kao "Maastrichtski kriteriji", koji obuhvaćaju sljedeće:⁵

1. **Ograničenje deficita države na 3% BDP-a:** Država ne smije imati deficit veći od 3% svojeg bruto domaćeg proizvoda.
2. **Ograničenje javnog duga na 60% BDP-a:** Javni dug opće države ne smije premašiti 60% BDP-a.
3. **Kontrola inflacije:** Stopa inflacije ne smije premašiti 1,5% više od prosječne stope inflacije tri zemlje članice s najnižom inflacijom iz prethodne godine.
4. **Ograničenje kamatnih stopa:** Kamatne stope na dugoročne obveze ne smiju premašiti 2% kamatnih stopa tri zemlje članice s najnižom inflacijom iz prethodne godine.
5. **Stabilnost tečaja:** Tečaj domaće valute mora ostati unutar unaprijed definiranih margina fluktuacije najmanje dvije godine, a država mora biti članica Europskog tečajnog mehanizma (ERM II) tijekom tog razdoblja.

Ovi kriteriji postavljaju se kako bi se osigurala stabilnost cijena u Europskoj uniji. To je važno kako bi se Europskoj središnjoj banci omogućilo održavanje niskih i stabilnih cijena uz minimalne stvarne troškove te kako bi se osigurala pravedna raspodjela koristi i troškova unutar monetarne unije. Kada država ispuni ove kriterije, otvara se mogućnost ulaska u treću fazu Europske monetarne unije (EMU) i uvođenje eura kao nacionalne valute.

Ugovorom iz Maastrichta 1993. godine stvorena je Europska unija, objedinjujući tradicionalne funkcije i postupke donošenja odluka triju osnovnih organizacija EU: Europske

⁵ Curavić i drugi, Kriteriji Europske unije s posebnim naglaskom na ekonomske kriterije konvergencije – Gdje je Hrvatska?,⁶

ekonomske zajednice, Ekonomske zajednice za ugljen i čelik te Euratoma. Velika Britanija i Danska su izuzete iz treće faze EMU. Proces stvaranja EMU odvija se kroz tri faze:⁶

1. **Faza slobodnog kretanja kapitala u EU:** Ova faza označava ukidanje svih ograničenja slobodnog kretanja kapitala između zemalja EU, omogućujući građanima i poduzećima otvaranje bankovnih računa diljem Europe, emisiju vrijednosnih papira, kupovinu nekretnina u zemljama izvan matične države i druge mogućnosti. Ta faza primjenjivala se od 1. srpnja 1990. do 31. prosinca 1993.
2. **Faza konvergencije nacionalnih ekonomskih politika:** Ovaj prijelazni period, koji se primjenjivao od 1. siječnja 1994. do 31. prosinca 1998., obuhvaćao je usklađivanje ekonomskih politika država članica i suradnju između nacionalnih središnjih banaka.
3. **Faza stvaranja jedinstvene valute i Europske središnje banke:** Ova faza počela je 1. siječnja 1999. i obuhvaćala je fiksiranje tečajeva i uvođenje zajedničke valute - eura. Europska središnja banka odgovorna je za održavanje stabilnosti cijena i vrijednosti eura. Sve članice koje su pristupile EU nakon 1992. godine morale su potpisati Ugovor o EMU i nisu imale mogućnost isključenja iz treće faze.

Kriteriji za usvajanje eura kao zajedničke valute su strogo definirani Maastrichtskim ugovorom i obuhvaćaju stabilnost cijena, javnih financija, tečaja i dugoročnih kamatnih stopa. Ovi kriteriji predstavljaju ključni temelj ekonomske stabilnosti države u okviru zajedničke monetarne unije:⁷

- kriterij stabilnosti cijena,
- kriterij državnih financija,
- kriterij stabilnosti tečaja,
- kriterij dugoročnih kamatnih stopa.

1. Kriterij stabilnosti cijena

Kriterij stabilnosti cijena: Centralna uloga Hrvatske narodne banke, kao i svih središnjih banaka u Europskoj uniji, jest očuvanje stabilnosti cijena. Održavanje niske stope inflacije ima ključnu ulogu u poticanju gospodarskih aktivnosti i poboljšanju životnog standarda. Međutim, u manje razvijenim zemljama, postizanje ovog cilja može biti izazovan zadatak, s

⁶ ERM II – the EU's Exchange Rate Mechanism.

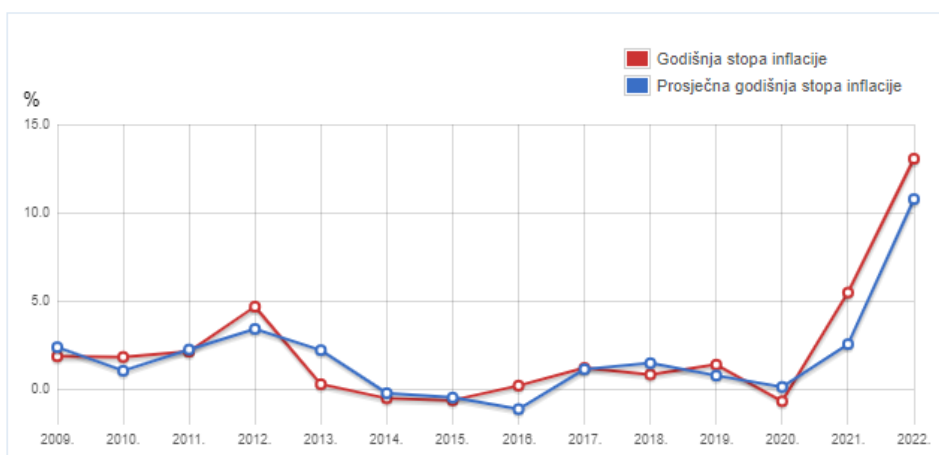
(https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en)

⁷ Curavić i drugi, Kriteriji Europske unije s posebnim naglaskom na ekonomske kriterije konvergencije – Gdje je Hrvatska?,⁹

obzirom na povezanost rasta s inflacijom. Postoje jaki argumenti koji podržavaju očuvanje niske i stabilne inflacije:⁸

- Povećava transparentnost cijena: Niska inflacija poboljšava jasnoću relativnih cijena, što pozitivno utječe na efikasnu raspodjelu stvarnih resursa i povećava produktivni potencijal ekonomije.
- Smanjuje premiju inflacijskog rizika: To dovodi do smanjenja dugoročnih kamatnih stopa, potičući tako investicije i gospodarski rast.
- Sprječava veliku i arbitrarnu redistribuciju bogatstva i dohotka: To je osobito važno u uvjetima inflacije ili deflacije, gdje može doći do nepravednog preusmjerenja bogatstva i dohotka, što može ugroziti socijalnu koheziju i stabilnost.⁵

Grafikon godišnjih i prosječnih godišnjih stopa inflacije od 2009. do 2022.

Grafikon 2 Godišnja stopa inflacije u Hrvatskoj od 2009. do 2022. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku

Stopa inflacije je ekonomska mjera koja se prati pomoću indeksa potrošačkih cijena kako bi se analizirale promjene u cijenama dobara i usluga potrebnih za svakodnevni život. Kada se zemlja priprema za pristup europodručju, važno je da stopa inflacije ostane unutar granica od 1.5% u odnosu na stope inflacije triju najmanje inflacijskih zemalja EU iz prethodne godine.

Prije 2009. godine, Hrvatska je doživjela nagli porast godišnje stope inflacije, pogotovo krajem 2007. godine. Financijska kriza 2008. godine pridonijela je rastu cijena, posebno u

⁸ Euro HR. Izvješće o uvođenju eura u Hrvatsku (<https://euro.hnb.hr/>)

sektorima hrane i energenata. Osim toga, cijene nafte su rasle, što je utjecalo na rast cijena prijevoza. Sve te promjene u cijenama doprinijele su porastu stope inflacije. Rast cijena smanjuje kupovnu moć stanovništva, što znači da, s porastom inflacije, građani za istu količinu novca mogu kupiti manje proizvoda.

Došlo je do poboljšanja 2013. godine zbog smanjenja agregatne potražnje. Od 2014. godine, Hrvatska je zadovoljila kriterij zbog blage deflacije, a od 2016. ponovno se nalazi u blagoj inflaciji, uključujući i 2019. godinu, dok je 2020. godine zabilježila ponovnu deflaciju. Od 2021. godine pa sve do danas, bilježimo ponovni rast inflacije.

Cilj Hrvatske narodne banke nije održavati stopu inflacije na 0%, već osigurati da bude stabilna i umjerena. Najpoželjnija stopa inflacije općenito iznosi oko 2%. Ova stabilna stopa inflacije također ima utjecaj na stopu nezaposlenosti, budući da postoji inverzni odnos između njih: povećanjem jedne stope dolazi do smanjenja druge. Stopa inflacije također utječe na kamatne stope, jer kamatne stope uključuju premije za inflacijski rizik, pa manje premije dovode do smanjenja kamatnih stopa. Očuvanje stabilne stope inflacije doprinosi stabilnosti i rastu gospodarstva te poboljšava životni standard građana.⁹

2. Kriterij državnih financija

Za ulazak u eurozonu uključuje dva osnovna elementa. Prvo, udio deficita u BDP-u ne smije prelaziti 3% u odnosu na prethodnu godinu. Drugo, udio bruto duga u BDP-u ne smije prelaziti 60%. Ovi kriteriji mogu biti podložni privremenim iznimkama. Kako bi se održala stabilnost ekonomije nakon uvođenja eura, Hrvatska će se osloniti na fiskalnu politiku kao ključni instrument, budući da će izgubiti kontrolu nad monetarnom politikom. Stoga je od vitalnog značaja da Hrvatska uspostavi stabilnu fiskalnu politiku kako bi se izbjegao visoki rizik od inflacije. Zemlje s visokim udjelom javnog duga u BDP-u često preferiraju više stope inflacije kako bi olakšale otplatu duga.

Grafikon 3. Udio javnog duga u BDP-u u RH od 2017. do 2022. godine

Izvor: HNB, Raiffeisen istraživanja

⁹ Državni zavod za statistiku, Kalkulator inflacije (<https://web.dzs.hr/calcinfl.htm>)

Ovaj zahtjev odnosi se na "Maastrichtski dug", što isključuje međusobna potraživanja između različitih institucionalnih jedinica unutar istog sektora i između različitih sektora.

Na godišnjoj osnovi, ukupni dug javnog sektora smanjio se za 2,1 milijardu kuna ili 0,6%. Ovo smanjenje je prije svega rezultat smanjenja vanjskog duga javnog sektora, koji je smanjen za 8,6 milijardi kuna ili 7,4%. Ovo smanjenje uglavnom proizlazi iz smanjenja duga središnje države. S druge strane, unutarnja komponenta javnog duga povećala se za 6,7 milijardi kuna ili 2,9%, posebice zbog povećanja dugoročnih dužničkih vrijednosnih papira i dugoročnih kredita središnje države.

U usporedbi s rujnom, ukupni dug javnog sektora smanjio se za 1,2 milijarde kuna ili 0,3%, uglavnom zbog smanjenja vanjskog i unutarnjeg duga na mjesečnoj razini. Krajem listopada, vanjski dug iznosio je 107,9 milijardi kuna, dok je unutarnji dug iznosio 238,2 milijarde kuna. U odnosu na kraj 2021., dug javnog sektora smanjio se za 0,2% ili 0,7 milijardi kuna.

Na kraju trećeg tromjesečja, omjer javnog duga i BDP-a smanjen je na 70,4% BDP-a, što je 8 baznih bodova manje nego na kraju 2021. godine kada je iznosio 78,4%. Godišnje je zabilježeno smanjenje od 11,1 baznih bodova, dok se tromjesečno smanjenje odnosi na 2,7 baznih bodova. Ovo smanjenje posljedica je snažnog rasta nominalnog BDP-a (i stvarnog ekonomskog rasta). Kada se promatra u odnosu na godišnji bruto domaći proizvod, udio duga u BDP-u šesti je kvartal zaredom pao, dosegnuvši nižu razinu nego u prvom kvartalu 2020. godine.

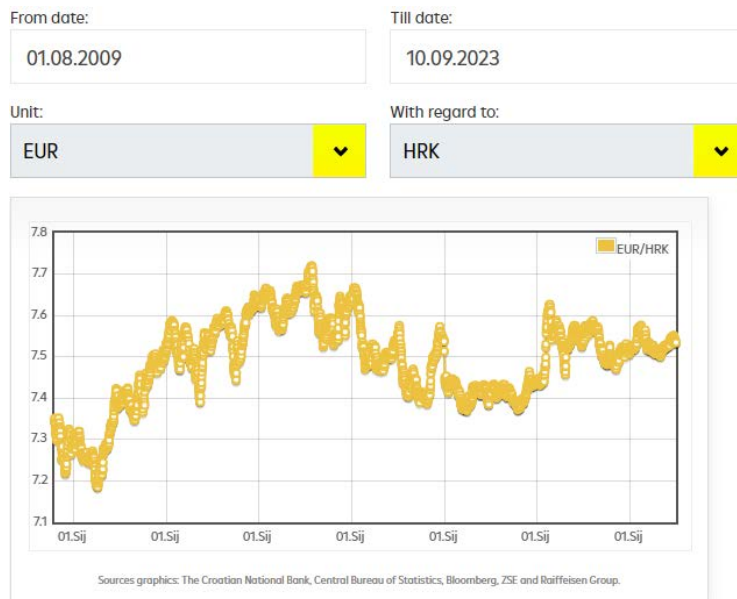
Za čitavu 2022. godinu očekuje se da će udio javnog duga u BDP-u ostati na razini zabilježenoj krajem rujna 2022. godine. U 2023. godini, uz nastavak nominalnog i umjerenog stvarnog gospodarskog rasta, očekuje se da će relativni pokazatelj državnog zaduženja pasti ispod 70% BDP-a, unatoč povećanju ukupnog duga.¹⁰

3. Kriterij stabilnosti tečaja

Kriterij stabilnosti tečaja u Europskoj monetarnoj uniji usmjeren je prema očuvanju stabilnosti tečaja između valuta zemalja članica. Ovaj kriterij zahtijeva da država provede najmanje dvije godine u tečajnom mehanizmu, tijekom kojih ne smije biti devalvacije pariteta niti značajnih odstupanja tečaja od središnjeg pariteta. Prije nego što tečaj postane fiksiran, Hrvatska mora postići nominalnu i realnu konvergenciju kako bi se izbjegle negativne posljedice kao što su niski rast ili recesija. Realna konvergencija znači smanjenje razlika u razini razvijenosti

¹⁰ Curavić i drugi, Kriteriji Europske unije s posebnim naglaskom na ekonomske kriterije konvergencije – Gdje je Hrvatska?,⁹

između zemalja članica, dok nominalna konvergencija podrazumijeva ispunjavanje Maastrichtskih kriterija. Ovaj kriterij ima za cilj spriječiti zloupotrebu konkurentskih devalvacija ili deprecijacija prije uspostave fiksnog tečaja.⁶

Grafikon 4. Kretanje tečaja kune u odnosu na euro od 2009.do 2023.g

Izvor: Raiffeisen Bank

Tečaj kune i eura oblikuje se pod utjecajem tržišne dinamike ponude i potražnje za tim valutama. Tečaj raste kada se poveća ponuda eura ili kada se smanji potražnja za eurom. Smanjenje tečaja, s druge strane, događa se kada raste ponuda kuna ili kada se smanjuje potražnja za kunama. Održavanje stabilnog tečaja između kune i eura ključno je za Hrvatsku. Na gornjem grafikonu može se pratiti kretanje tečaja od 2009. do 2023. godine. Jasno je vidljivo kako je tečaj kune prema euru fluktuirao tijekom tog razdoblja. Posebno se ističe povećanje vrijednosti kune, odnosno deprecijacija eura u tom razdoblju, što je rezultiralo povećanom konkurentnošću hrvatskih proizvoda. Hrvatska narodna banka (HNB) igra ključnu ulogu u održavanju stabilnosti tečaja. HNB ne fiksira tečaj, već intervenira na tržištu kako bi očuvala stabilnost. Na primjer, za vrijeme pandemije COVID-19, HNB je prodavao eure poslovnim bankama i povlačio kune s tržišta kako bi zaštitio kunu. U prethodnim razdobljima, HNB je otkupljivao eure od poslovnih banaka kako bi ublažio jačanje kune. Kretanje tečaja ima iznimno velik utjecaj na hrvatsko gospodarstvo, budući da je Hrvatska visoko

euroizirana, mala i otvorena zemlja s visokom razinom ovisnosti o uvozu. Stoga domaće cijene reagiraju na promjene tečaja.¹¹

4. Kriterij dugoročnih kamatnih stopa

Kriterij dugoročnih kamatnih stopa zahtijeva da dugoročne kamatne stope između država članica budu usklađene. Ovaj kriterij ima za cilj spriječiti stvaranje kapitalnih dobitaka na obveznicama zemalja koje plaćaju visoku premiju zbog tečajnog rizika. Svaka država članica trebala bi imati prosječnu dugoročnu kamatnu stopu koja ne prelazi 2 postotna boda iznad kamatnih stopa u tri države članice s najnižom stopom inflacije. Dugoročne kamatne stope mjere se putem bruto prinosa na dugoročne državne obveznice koje izdaje središnja država. Ove obveznice moraju imati minimalno 10-godišnji rok dospeljeka i trebaju biti dovoljno likvidne. Državne obveznice često su način zaduživanja za Hrvatsku, pa visina kamatne stope koju država mora platiti investitorima ima značajan utjecaj na proračunske troškove.

Grafikon 5. Dugoročne kamatne stope na državne obveznice

Izvor: Trading Economics (15.08.2023.)

Na gornjem grafikonu prikazane su dugoročne kamatne stope na državne obveznice. Tijekom financijske krize 2008. godine, Hrvatska je doživjela porast dugoročnih kamatnih stopa, dok su države članice europodručja, zahvaljujući zaštiti zajedničke monetarne unije, izbjegle takve posljedice. Primjećujemo kako su se dugoročne kamatne stope smanjile od 2013. do 2021. godine, padajući s nešto više od 7% na manje od 1%. Ovo smanjenje opravdano je činjenicom da su kamatne stope dosegle svoj vrhunac tijekom financijske krize, a nakon što je Hrvatska izašla iz krize 2015. godine, kamatne stope su počele padati, što je rezultiralo povoljnijim uvjetima zaduživanja.

¹¹ Uvjeti za pristupanje europodručju: konvergencijski kriteriji (2020)
(<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/joining-the-euro-area/convergencecriteria/#>)

Kada se radi o dugoročnim državnim obveznicama i njihovom utjecaju na uvođenje eura, važno je napomenuti da su države poput Slovenije ili Litve, nakon uvođenja eura, primijetile promjenu dinamike prinosa na dugoročne obveznice u usporedbi s državama koje nisu uvele euro. Ovo predstavlja još jedan pozitivan aspekt uvođenja eura.¹²

1.6. Koristi od uvođenja eura

Moguće je navesti neke od koristi uvođenja eura:¹³

- ukidanje valutnog rizika povezanog s tečajem kune prema euru,
- pristup mehanizmu financijske pomoći u eurozoni,
- sudjelovanje u raspodjeli monetarnog dohotka u eurosustavu,
- promicanje međunarodne trgovine i ulaganja,
- pozitivan utjecaj na turizam
- niži transakcijski troškovi
- smanjenje naknada za nacionalna i prekogranična plaćanja u eurima
- smanjen rizik od valutne i bankovne krize
- smanjenje troškova za zaduživanja za domaće sektore
- povoljan utjecaj na procjenu rizika zemlje
- smanjenje kamatnih stopa banaka

Najveća prednost uvođenja eura bi bilo **ukidanje valutnog rizika povezanog s tečajem kune prema euru**. Što je uopće valutni rizik? Nastaje iznenadnom promjenom vrijednosti određene novčane jedinice kao zakonskog sredstva plaćanja, a koja je posljedica odluke nadležnog državnog tijela ili odražava gospodarsku politiku zemlje. Valutni rizik nastaje kada se uspostavi novi tečaj valute u odnosu na druge valute, a manifestira se u dva oblika: devalvacija i revalvacija.

Primjer : "Ako klijent podigne dugoročni kredit u hrvatskim kunama tijekom razdoblja ERM II, poput hipoteke, tada će samo u početnom razdoblju otplate kredit otplaćivati u kunama. Uvođenjem eura umjesto kunskih, svi kunski krediti će se transformirati u eurske po unaprijed utvrđenom tečaju od 7,53 kune za jedan euro, a otplata će se nastaviti u eurima. Potencijalni korisnici dugoročnih kredita nisu izloženi razmjerni tečajni rizik jer je unaprijed

¹² Šonje, Velimir. Što trebate znati o hrvatskom pismu namjere za ulazak u Europski tečajni mehanizam. (<https://arhivanalitika.hr/blog/sto-trebate-znati-o-hrvatskom-pismu-namjere-za-ulazak-u-europski-tečajni-mehanizam/>)

¹³ Bukovšak i drugi. Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja, 118

poznat tečaj po kojem će se kune pretvoriti u eure, stoga bi plaćanje potencijalno veće kamate u početnoj fazi otplate kredita predstavljalo nepotreban trošak za klijente."

Druga prednost uvođenja eura je što imamo **pristup mehanizmu financijske pomoći u eurozoni**. Hrvatska je stupanjem u monetarnu uniju, dobila pristup Europskom stabilizacijskom mehanizmu (ESM). Ovaj mehanizam osmišljen je za pružanje financijske podrške državama koje se suočavaju s ozbiljnim financijskim izazovima. Države koje su izgubile pristup financijskim tržištima imat će mogućnost zatražiti zajmove pod uvjetom da provode programe makroekonomske prilagodbe. ESM također može pružiti podršku putem kupnje državnih obveznica na primarnom ili sekundarnom tržištu, kao i kroz odobrenje preventivnih kreditnih linija za zemlje koje se suočavaju s financijskim prijetnjama. Ukupni kreditni kapacitet ESM-a iznosi 500 milijardi eura, a ta sredstva prikuplja putem izdavanja vrijednosnih papira na financijskim tržištima.

Isto tako, jedna od prednosti je **sudjelovanje u raspodjeli monetarnog dohotka u eurosustavu**. Nakon što je Hrvatska prešla na euro kao službenu valutu, Hrvatska narodna banka (HNB) dobila je pravo sudjelovanja u godišnjoj raspodjeli monetarnih prihoda unutar Eurosustava. Ovo trenutno ima pozitivan učinak na saldo prihoda i rashoda HNB-a, čiji višak prihoda bit će prenesen u državni proračun. Iako je Hrvatska izgubila pravo izdavanja vlastite nacionalne valute i kontrolu nad sejoražima, monetarni prihod središnje banke je porastao nakon uvođenja eura, jer je banka dobila udio u ukupnom monetarnom prihodu Eurosustava.

Na temelju iskustva sličnih članica europske monetarne unije, očekuje se da će doprinos HNB-a ukupnom monetarnom prihodu biti znatno manji od iznosa koji će dobiti godišnjom raspodjelom. Na primjer, Slovačka, koja ima sličan udio u raspodjeli prihoda kao što će ga imati Hrvatska, ostvarila je pozitivan neto rezultat od udruživanja i raspodjele monetarnih prihoda u Eurosustavu 2015. godine u iznosu od 51,6 milijuna eura (45,1 milijun eura u 2014. godini).

Sljedeća prednost koja se mora istaknuti je: **promicanje međunarodne trgovine i ulaganja**. Upotreba zajedničke valute može značajno ojačati međunarodnu trgovinu i potaknuti ulaganja putem povećanja konkurentske prednosti i smanjenja osjetljivosti domaćeg gospodarstva. U tom kontekstu, postoji niz prednosti koje proizlaze iz upotrebe iste valute. Prvenstveno, smanjenje transakcijskih troškova postaje očito jer nestaju potreba za konverzijom valuta i troškovi zaštite od tečajnih fluktuacija. Osim toga, veća transparentnost cijena i jednostavnija usporedba cijena pomažu povećanju konkurentske pozicije izvoznih tvrtki. Monetarna unija potiče međusobnu trgovinu i proširuje asortiman proizvoda koji se izvoze, što može rezultirati povećanim brojem izvoznih poduzeća unutar unije. Smanjenje

nesigurnosti povezane s fluktuacijama tečaja i općim ekonomskim rizicima također privlači strane investicije, što doprinosi stabilnosti i rastu gospodarstva.

Isto tako uvođenje eura je imao **pozitivan utjecaj na turizam**. U slučaju Hrvatske, očekivalo se je da će snažan turistički sektor, s njegovim snažnim fokusom na europska tržišta i potencijalom za poboljšanje kvalitete usluge, pridonijeti pozitivnim rezultatima nakon uvođenja eura. Važno je napomenuti da ove potencijalne koristi treba sagledavati u kontekstu mnogih velikih europskih turističkih destinacija koje se mogu smatrati konkurentima Hrvatske i koje već koriste euro, što omogućuje Hrvatskoj konkurentske prednosti na europskom turističkom tržištu. Osim toga, zajednička valuta mogla bi olakšati privlačenje izravnih stranih investicija putem smanjenja valutne nesigurnosti i uklanjanja drugih prepreka koje obično postoje za takva ulaganja.

Nakon što se je euro uveo došlo je i do **nižih transakcijskih troškova**. Uvođenjem eura eliminiraju se transakcijski troškovi povezani s konverzijom između kuna i eura. Ovi troškovi uključuju razlike između kupovnih i prodajnih tečajeva, kao i naknade i provizije koje banke i mjenjačnice naplaćuju za takve valutne konverzije. Također, ovo obuhvaća konverziju kartičnih transakcija iz eura u kune kada se koriste kartice hrvatskih banaka u zemljama eurozone. Prema procjenama, transakcijski troškovi za domaće sektore, uključujući kućanstva i poduzeća, povezani s mjenjačkim transakcijama iznose od 0,1% do 0,3% BDP-a godišnje. Ovaj iznos predstavlja potencijalne uštede za domaći nefinancijski sektor nakon uvođenja eura, ali istovremeno može smanjiti prihode banaka i mjenjačnica koje naplaćuju takve usluge.

Nakon nižih transakcijskih troškova, dolazimo i do **smanjenja naknada za nacionalna i prekogranična plaćanja u eurima**. Ulaskom Hrvatske u EU su se izjednačile naknade koje banke naplaćuju svojim klijentima za transakcije u eurima, bez obzira jesu li te transakcije prekogranične (između banaka u Hrvatskoj i drugim članicama EU) ili nacionalne (unutar Hrvatske). Kada je euro postao službeno sredstvo plaćanja u Hrvatskoj, naknade za nacionalne transakcije u eurima se smanjile na razinu trenutnih naknada za nacionalne transakcije u kunama. Kao posljedica ovog usklađivanja, naknade za prekogranične transakcije u eurima također će biti prilagođene, smanjujući transakcijske troškove za subjekte koji sudjeluju u vanjskoj trgovini s eurozonom.

Sljedeća po redu prednost nakon što se je euro uveo je **smanjeni rizik od valutne i bankovne krize**. Posjedovanje vlastite valute u malom otvorenom gospodarstvu nosi sa sobom potencijal za valutne krize. Valutne krize obično nastaju kada postoji značajan pritisak na tečaj domaće valute, prisiljavajući središnju banku na prodaju (smanjenje) međunarodnih

rezervi i podizanje domaćih kamatnih stopa kako bi očuvala stabilan tečaj. Inače, dolazi do značajnih deprecijacija domaće valute. Ovaj rizik od valutnih kriza često je povezan s rizikom bankarskih kriza. Naime, izbijanje valutne krize može rezultirati bankarskom krizom jer slabljenje domaće valute može znatno negativno utjecati na bilance banaka, izazivajući valutne nesrazmjerne rizike u njihovim bilancama ili bilancama njihovih klijenata. Međutim, nakon što se je euro uveo uveo, vjerojatnost skupih bankarskih kriza će se značajno smanjiti, a rizik od valutnih kriza će u potpunosti nestati.

Mora se spomenuti i da su se **smanjili troškovi zaduživanja za domaće sektore**. Uvođenje eura u Hrvatskoj je uskladilo kamatne stope s razinama koje vladaju u središnjim zemljama eurozone, što je pozitivno utjecalo na konkurentnost hrvatskog gospodarstva. Kamatne stope na dug domaćih sektora ovise o različitim faktorima, uključujući rizik zajmoprimca, okolnosti u kojima zajmoprimac i banka posluju, regulatorne troškove, trošak izvora financiranja te maržu koju banke uključuju u kamatne stope. Međutim, treba napomenuti da uvjeti financiranja domaćih sektora također ovise o promjenama na međunarodnim financijskim tržištima, koje su se dogodile prije uvođenja eura u Hrvatskoj. Zbog toga ne može se precizno odrediti buduće kamatne stope u Hrvatskoj nakon uvođenja eura, ali je vjerojatno da će biti niže u usporedbi s situacijom u kojoj bi Hrvatska zadržala vlastitu valutu.

Uvođenje eura je imalo **povoljan utjecaj na procjenu rizika zemlje**. Analiza utjecaja uvođenja eura na percepciju rizika zemlje pokazala je značajno smanjenje premija za zamjenu kreditnih obveza (CDS) za države članice eurozone, u rasponu od 10% do 35%, u usporedbi s premijama za slične države članice koje nisu ušle u eurozonu. Ovaj pad premija odražava se i na kreditni rejting zemlje, koji se u prosjeku poboljšava za jedan stupanj u usporedbi sa sličnim državama koje nisu dio eurozone. Reputacijske koristi od uvođenja eura, u obliku poboljšanja kreditnog rejtinga, potvrđene su u studiji Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) iz 2015. godine. Osim toga, očekivani pozitivan utjecaj uvođenja eura na kamatne stope potkrepljuje i dinamika prinosa na dugoročne državne obveznice novih članica eurozone. Prinosi na te obveznice povoljniji su u usporedbi s državama srednje i istočne Europe koje nisu uvele euro. Ova povoljnija dinamika prinosa zabilježena je tijekom dvije godine nakon uvođenja eura u usporedbi s dvije godine prije tog događaja.

Zadnja prednost nakon što se je euro uveo je ta što je došlo do **smanjenja kamatnih stopa banaka**. Uvođenjem eura otvorila se je mogućnost za značajno smanjenje kamatnih stopa u bankama. Hrvatska narodna banka zamijenila je prethodne instrumente monetarne politike s ekvivalentnim instrumentima Europske središnje banke (ECB), što je rezultiralo značajnim

smanjenjem regulatornih troškova za banke. Na primjer, stopa obvezne pričuve, koja je iznosila 12 posto, bit će usklađena s stopom ECB-a od 1 posto, uz odgovarajuće prilagodbe nakon što se je euro uveo. Obaveza održavanja minimalne devizne aktive, koja je iznosila 17% ukupnih deviznih pričuva, je sada ukinuta. Ove promjene jesu rezultirale znatnim smanjenjem regulatornih troškova za banke, s procijenjenih 0,45% na kraju 2016. na tek 0,01%. S obzirom na ova značajna smanjenja regulatornih troškova za banke, kamatne stope na bankovne zajmove gospodarstvu mogu se očekivati da će se još smanjiti i postati konkurentnije u usporedbi s kamatama u središnjim zemljama eurozone.¹⁴

1.7. Nedostatci uvođenja eura

Uvođenje eura kao glavne valute za platni promet u Republici Hrvatskoj označava značajan korak u razvoju naše države. Mnogi ekonomisti su isticali da prednosti uvođenja eura nadmašuju pripadajuće troškove. Kao i u svakom događaju, postoje i potencijalni nedostaci, koje će se detaljnije razmotriti u ovom odeljku. Moguće je navesti neke od nedostataka uvođenja eura:

- gubitak monetarnog suvereniteta
- mogućnost intervencije u gospodarstvo i vođenja monetarne politike tijekom ekonomskih kriza
- gubljenje prihoda od primarnih emisija
- zajednička monetarna politika eurozone
- gubitak nacionalne valute, kune, kao simbol nacionalnog identiteta
- jednokratni troškovi
- porast cijena
- smanjenje deviznih rezervi

Jedan od najčešće spominjanih nedostataka je **gubitak monetarnog suvereniteta**. Prihvatanjem eura kao nacionalne valute, Hrvatska, odnosno Hrvatska narodna banka je izgubila određene funkcije, uključujući kontrolu nad vlastitom monetarnom politikom. Ovo znači da HNB više ne može samostalno regulirati količinu novca u opticaju, što bi moglo utjecati na priljev likvidnosti u bankama i proces kreiranja novca. HNB će još uvijek moći osigurati likvidnost, ali putem drugih mehanizama.

¹⁴ Pufnik, Andreja. „Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj.“ *Privredna kretanja i ekonomska politika*, Vol. 27 No. 1 (142). <https://hrcak.srce.hr/208249>

Druga funkcija koju je HNB izgubila je **moćnost intervencije u gospodarstvo i vođenja monetarne politike tijekom ekonomskih kriza**. Hrvatska više neće moći koristiti devalvaciju valute kako bi stimulirala izvoz ili ublažila krizu. Umjesto toga, morat će se osloniti na druge ekonomske politike, što može predstavljati izazov, posebno ako dođe do deprecijacije eura, što bi moglo povećati teret otplate državnog duga.

Osim toga, HNB je **izgubila prihode od primarne emisije**, odnosno razliku između nominalne vrijednosti novca u opticaju i troškova njegove izrade. Nakon uvođenja eura, HNB je dio Eurosustava, koji čine Europska središnja banka (ESB) i nacionalne središnje banke država europske monetarne unije. To znači da HNB mora sudjelovati u oblikovanju i provedbi zajedničke monetarne politike za eurozonu.

Zajednička monetarna politika eurozone neće nužno odgovarati svim zemljama na isti način. Svaka zemlja ima svoj specifičan stupanj razvoja, rasta i inflacije. Hrvatsko gospodarstvo može se suočiti s izazovima u usklađivanju s kamatnim stopama koje određuje zajednička monetarna politika, jer neće moći prilagoditi svoju monetarnu politiku svojim specifičnim potrebama.

Neki ljudi izražavaju zabrinutost zbog **gubitka nacionalne valute, kune, kao simbola nacionalnog identiteta**. Unatoč tome, povijest pokazuje da vlastita valuta nikada nije bila nužna za očuvanje nacionalnog identiteta. Države poput Grčke i Italije nisu izgubile svoj nacionalni identitet prihvatanjem eura; jednostavno su dodale europski identitet postojećem.

Uvođenjem eura također je donijelo **jednokratne troškove**, uključujući konverziju cijena, prilagodbu bankomata, informatičkih sustava i drugih tehničkih promjena. Iako su ovi troškovi relativno niski, važno je razumjeti da ih snosi HNB i Ministarstvo financija.

Jedan od najčešćih strahova javnosti je mogući **porast cijena**. Prema iskustvima drugih zemalja koje su prihvatile euro, rast potrošačkih cijena bio je blag. Prema Eurostatu, učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na inflaciju bio je između 0,1 i 0,3 postotna boda. Za Hrvatsku se je procjenjivalo da bi taj utjecaj mogao biti oko 0,20 postotnih bodova što se tiče povećanja indeksa potrošačkih cijena (IPC).

Nadalje, nakon što se je povukla kuna iz opticaja, moralo se **koristiti devizne rezerve**, što je rezultiralo **smanjenjem** tih rezervi.

U zaključku, uvođenjem eura donosi brojne prednosti, ali također nosi i neke nedostatke. Važno je pažljivo razmotriti sve planove u daljnjem političkom i gospodarstvenim aspektima nakon što se je euro uveo kao službena valuta u Republici Hrvatskoj.¹⁵

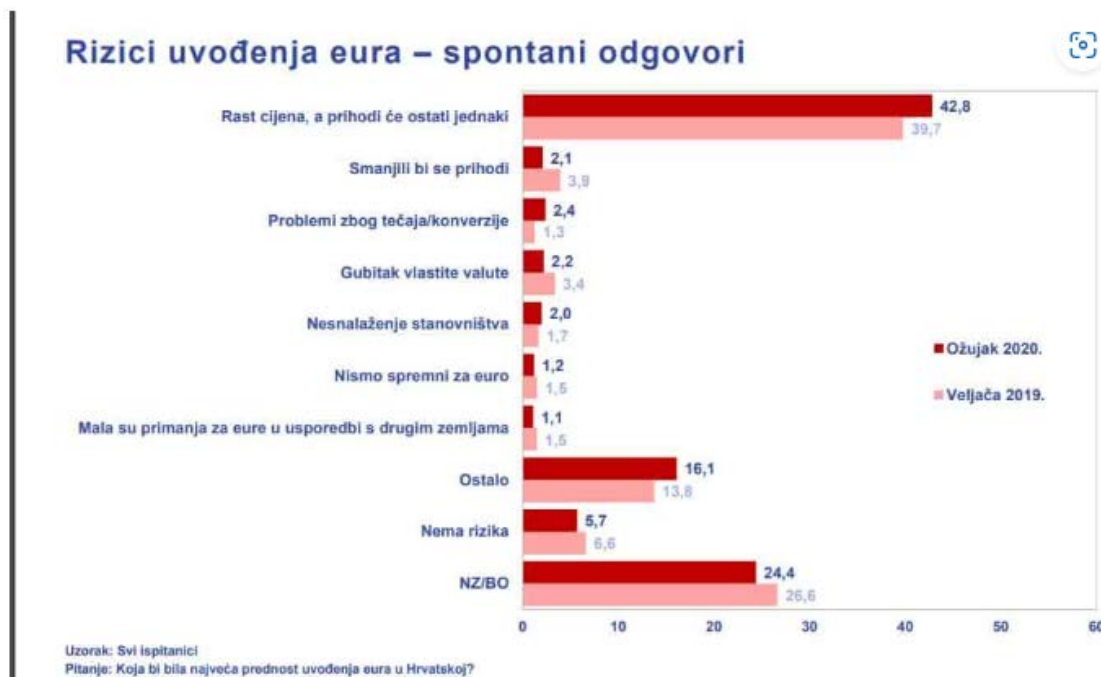
¹⁵ Ibid

Tablica 1. Učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na stopu inflacije u postotnim bodovima

Rad	Zemlja	Razdoblje	Ocijenjeni učinak na ukupni HIPC (p. b.)
Stare zemlje članice			
Eurostat (2003)	Europodručje	12./2001. – 1./2002.	0,09 – 0,28
Hüfner i Koske (2008)	Europodručje	7./2001. – 7./2002.	0,34
Sturm i sur. (2009)	Europodručje	12./2001. – 1./2002.	0,05 – 0,23
Attal-Toubert, de Belleville i Pluyaud (2002)	Francuska	12./2001. – 4./2002.	0,2
Banco de España (2003)	Španjolska	12./2001. – 6./2002.	0,4
Deutsche Bundesbank (2004)	Njemačka	1./2002.	0,3
Folkertsma i sur. (2002)	Nizozemska	1./2002.	0,2 – 0,4
Mostacci i Sabbatini (2008)	Italija	12./2001. – 12./2002.	0,1 – 0,6
National Bank of Belgium (2002)	Belgija	6./2001. – 4./2002.	0,2
Santos, Evangelista, Nascimento i Coimbra (2002)	Portugal	1./2002. – 3./2002.	0,21
Nove zemlje članice			
Eurostat (2007)	Slovenija	12./2006. – 1./2007.	0,3
Eurostat (2009)	Slovačka	12./2008. – 2./2009.	do 0,3
Eurostat (2011)	Estonija	12./2010. – 3./2011.	0,2 – 0,3
Eurostat (2014)	Latvija	12./2013. – 1./2014.	0,12 – 0,21
Eurostat (2015)	Litva	12./2014. – 1./2015.	0,04 – 0,11
IMAD (2007)	Slovenija	12./2006. – 2./2007.	0,24
Rõõm i Urke (2014)	Estonija	07./2010. – 6./2011.	0,0 – 0,5

Izvor: HNB, Strategije za uvođenje eura kao službene valute u RH

Najveći rast cijena dogodio se je u tercijarnom sektoru, odnosno djelatnostima koje uključuju usluge smještaja i ugostiteljske usluge, usluge u restoranima, te sportske i kulturne usluge. Cijene će rasti jer će promjenom cjenika poduzetnici morati zaokružiti cijene kako bi one i u eurima bile atraktivne potrošačima te kako bi izbjegli veliki promet kovanicama prilikom vraćanja ostatka novca. To će za posljedicu imati zaokruživanje cijene prema većoj vrijednosti. Poduzetnici će imati na umu pretpostavku da potrošači koriste neprecizan, pojednostavljen te zaokružen faktor konverzije kojim će doći do drugačijih iznosa, pa će poduzeća imati priliku povećati svoj profit. Kao jedan od primjera složenog tečaja je Francuska čiji je tečaj konverzije iznosio 6.55957 franaka za euro, množenjem sa 6 cijene bi bile podcijenjene, a množenjem sa 7 precijenjene. Zbog gore navedenog bi povećanje cijena trebalo najviše pogoditi građane s višim dohotkom jer oni te usluge koriste u znatno većem omjeru nego građani slabijeg socijalnog statusa. Isto tako poskupljuju i proizvodi koji se kupuju na "dnevnoj bazi" kao što su kruh, mlijeko i slično, pa stanovništvo često ima krivu percepciju o visini inflacije te je smatraju puno višom nego što ona stvarno je.

Grafikon 6. Rizici uvođenja eura – mišljenje stanovništva

Izvor: Faktograf

Na grafikonu iznad prikazano je ispitivanje građana Republike Hrvatske o rizicima uvođenja eura u razmaku od jedne godine. Pored gore navedenih nedostataka, građani su još naveli nesnalaženje stanovništva, što se može povezati sa time da u Hrvatskoj prevladava staro stanovništvo te da je ono teže sklono prihvaćanju promjena. Kada se uspoređuje ispitivanje 2019. i 2020. godine, može se vidjeti da je postotak negativnosti nešto manji u skoro svim segmentima, osim u rastu cijena koje itekako brine građane.

1.8. Indeksi potrošačkih cijena

Prvo, važno je definirati dvije vrste indeksa potrošačkih cijena koje analiziramo: indeks potrošačkih cijena (CPI) i harmonizirani indeks potrošačkih cijena (HICP).

Indeks potrošačkih cijena (CPI) je mjerni pokazatelj koji prati promjene u cijenama košarice roba i usluga koje su reprezentativne za potrošnju kućanstava. Ovo je često korišten indeks cijena jer odražava stvarne promjene u cijenama potrepština i usluga koje obitelji kupuju. Vlade često donose odluke, kao što su povećanje plaća ili mirovina, na temelju CPI-ja.

Harmonizirani indeks potrošačkih cijena (HICP) je sličan CPI-u, ali izračunava se iz zajedničke košarice roba i usluga koja se koristi za sve zemlje u eurozoni. To olakšava

usporedbu inflacije između različitih zemalja eurozone jer koriste istu metodologiju i košaricu.

U ovom dijelu je teorijski definiran indeks potrošačkih cijena, a u zadnjem dijelu ovog rada ćemo pomoću grafova još objasniti i pojasniti indekse potrošačkih cijena.¹⁶

¹⁶ Državni zavod za statistiku (<https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/cijene/indeks-potrosackih-cijena/>)

2. Proširenje europodručja

Države koje zamijene svoju nacionalnu valutu eurom čine europodručje ili eurozonu. 1999. godine započelo je uvođenje eura kao jedinstvene valute plaćanja u 11 država članica Europske Unije. 2001. godine Grčka je prva država koja je ispunila kriterije iz Maastrichta te je postala jedna od država europodručja. Kasnije se pridružuje Slovenija 2007. godine, Cipar i Malta 2008., Slovačka 2009. godine, Estonija 2011. godine, Latvija 2014. godina te Litva 2015. godine, a 2023. godine pridružila se je i Republika Hrvatska. Danas europodručje čini 20 članica EU-a.¹⁷

Slika 2. Europodručje

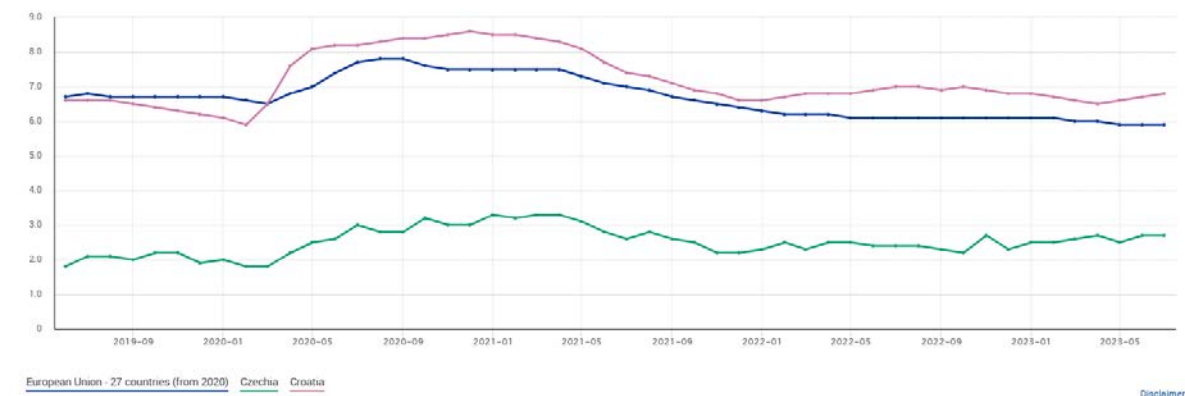
Izvor: Wikipedia (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Eurozona>)

2.1. Zašto Češka nije uvela euro do sada?

U ovom drugom dijelu rada govorit će se o samom Europodručju tj. o državama koje su uvele euro kao službenu valutu i s njima se napraviti usporedba. Dokle u ovom podnaslovu dat će se primjer jedne države koja je članica Europske Unije, ali i dalje nema službenu valutu euro (nije u Europodručju). Razlog je taj da se može isto usporediti s državom koja se nije odlučila za euro pa kako je to utjecalo na nju i njenu politiku te gospodarstvo. Što se tiče Češke, svaka zemlja članica Europske unije ima pravo samostalno odlučiti kada će započeti proces uvođenja eura kao svoje nacionalne valute. Češka je do sredine 2019. godine ispunila preduvjete za uvođenje eura, uključujući nisku nezaposlenost, suficit u trgovinskoj bilanci, rast plaća i kontinuirani rast BDP-a. Međutim, odluka o uvođenju eura ovisi o različitim

¹⁷ Europska komisija (https://commission.europa.eu/business-economy-euro/euro-area_hr?2nd-language=bg)

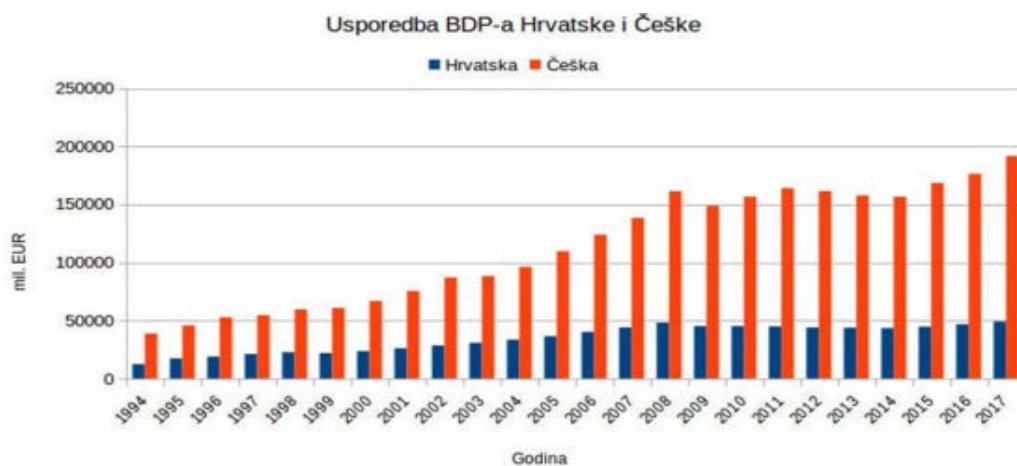
faktorima, uključujući političke i ekonomske okolnosti te podršku stanovništva. Češka će donijeti tu odluku kad se smatra da su uvjeti najpovoljniji za njih.¹⁸

Grafikon 7. Pad stope nezaposlenosti u EU, Češkoj i Hrvatskoj

Izvor: Eurostat

Na Grafikonu 7., može se vidjeti kako Češka ima najnižu stopu nezaposlenosti i po tom kriteriju je bolja od cijele Europe pa uvođenje eura ne bi dodatno smanjilo nezaposlenost. Idući kriterij po kojem je Češka izuzetno bolja od Hrvatske je omjer javnog duga i BDP-a koji je u 2018.godini za Češku bio oko 38%, a za Hrvatsku visokih 78%. Ostali kriteriji u kojem Češka prednjači su obrazovanje, razina radne slobode, niska stopa siromaštva i slično.

Grafikon 8. Usporedba BDP-a Češke i Hrvatske

Izvor: Eurostat

¹⁸ Europska komisija, Češka (https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/czechia_hr)

Na prethodnom grafikonu može se vidjeti kako je BDP Češke izuzetno viši od BDP-a Hrvatske. Kroz godine BDP Češke je kontinuirano rasao, iznimke su 2009. i 2014.godina 33 kada je vidljiv manji pad. Kod Hrvatske može se vidjeti da BDP oscilira i da je rast kroz godine vrlo malen. Češka narodna banka usredotočena je na stabilnost cijena na koju utječe putem deviznog tečaja i kamatne stope. Razlika između Hrvatske i Češke je ta da Hrvatska ima visok stupanj euroiziranosti, dok je Češka usmjerena izričito na svoju valutu, češku krunu, pa kredite uz valutnu klauzulu može dobiti samo građanin koji ima prihode u stranoj valuti. Još jedna razlika je ta da stanovništvo Češke ne želi zamijeniti svoju valutu, te je kod jednog ispitivanja čak 73% Čeha bilo protiv uvođenja eura. Češka je primjer zemlje koja pokazuje da glavni državnici mogu naći rješenja za svaki problem, konkurirati visoko razvijen zemljama i očuvati suverenitet svoje zemlje te da ne treba žuriti s uvođenjem nove valute.

2.2. Iskustva država nove europe

U nastavku će se obratiti pozornost na iskustva država koje su već uvele euro te pokazati na koji način je uvođenje eura imalo utjecaj na gospodarstvo određene države. Kao primjer uzete su države „Nove Europe“ zbog gospodarskih sličnosti u trenutku uvođenja eura.

2.2.1.Slovenija

Slovenija je postala članica Europske unije 2. svibnja 2004. Nedugo nakon ulaska u EU, Slovenija je donijela stratešku odluku o ulasku u tečajni mehanizam II (ERM II). Vijeće Europske unije odobrilo je zahtjev Slovenije za pridruživanje eurozoni 11. srpnja 2006. 1. siječnja 2007. Slovenija je službeno usvojila euro kao svoju nacionalnu valutu, zamijenivši prijašnje zakonsko sredstvo plaćanja, slovenski tolar (SIT), koji je imao razmjenu tečaj od 1 EUR = 239.640 SIT. Prelazak s tolara na euro odvijao se po pomno planiranom vremenskom planu. Počevši od 1. prosinca 2006., Banka Slovenije počela je distribuirati informativne komplete koji sadrže eurokovanice stručnjacima koji rade s gotovinom, što je proces koji su omogućile poslovne banke. 15. prosinca 2006. ovi setovi postali su dostupni široj javnosti. Ključni trenutak nastupio je 1. siječnja 2007., konverzijom računa i uvođenjem euro novčanica i kovanica. To je označilo vrhunac procesa promjene valute. Tolar je prestao biti priznat kao zakonsko sredstvo plaćanja 14. siječnja 2007. Iako je rok za razmjenu tolara u Banki Slovenije bio 31. prosinca 2016., važno je napomenuti da se novčanice tolara još uvijek mogu zamijeniti.¹⁹

¹⁹ Hrvatska enciklopedija, Slovenija (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=56693>)

Utjecaj uvođenja eura u Sloveniji

Uvođenje eura u Sloveniji 2007. godine imalo je značajan utjecaj na gospodarstvo te zemlje.

Ovdje će se sažeti glavne pozitivne i negativne aspekte tog procesa.

Pozitivni aspekti uvođenja eura u Sloveniji:²⁰

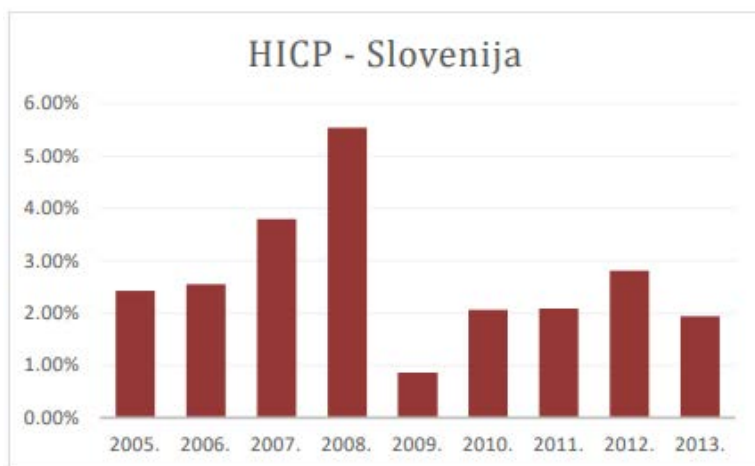
1. **Stabilnost i povjerenje:** Uvođenje eura donijelo je veću stabilnost valuti i financijskom sustavu Slovenije. Euro je prepoznatljiva i pouzdana valuta koja je olakšala poslovanje i trgovinu sa zemljama eurozone.
2. **Smanjenje troškova:** Slovenija je uštedjela na troškovima povezanim s promjenom valuta, konverzijom i rizikom valutnih fluktuacija, što je olakšalo poslovanje.
3. **Niže kamatne stope:** Ulazak u eurozonu često je praćen nižim kamatnim stopama jer se rizik od fluktuacija valute smanjuje, što koristi i pojedincima i tvrtkama.
4. **Povećana konkurentnost:** Uporaba eura olakšava trgovinu i poslovanje s drugim zemljama eurozone, povećavajući konkurentnost slovenskih tvrtki na europskom tržištu.

Negativni aspekti uvođenja eura u Sloveniji:

1. **Moguća inflacija:** Kao i u drugim zemljama koje su uvele euro, postojala je bojazan od povećanja cijena nakon uvođenja eura. To se često događa zbog zaokruživanja cijena i drugih faktora.
2. **Gubitak monetarne neovisnosti:** Uvođenjem eura, Slovenija je izgubila kontrolu nad vlastitom valutom i monetarnom politikom, koja je sada podređena Europskoj središnjoj banci.
3. **Pitanja vezana uz devizne rezerve:** Zemlje koje uvode euro moraju konvertirati svoje devizne rezerve u eure. To može dovesti do određenih financijskih izazova.

Sveukupno, uvođenje eura u Sloveniji ima svoje prednosti i izazove. Slovensko iskustvo pokazuje da pažljivo planiranje i pripreme mogu ublažiti negativne aspekte i iskoristiti pozitivne strane zajedničke europske valute.

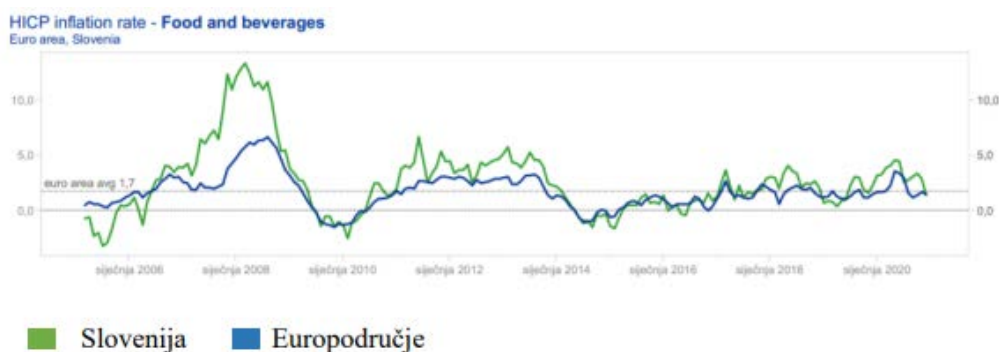
²⁰ Bilas. *Konvergencija tranzicijskih zemalja prema Europskoj uniji*, 12

Grafikon 9. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena za Sloveniju, razdoblje 2005.- 2013.godine

Izvor: Eurostat

Za promatrano razdoblje uzet je vremenski period između 2005. godine do 2013. godine kako bi se bolje uočila promjena u razini cijena prije i poslije uvođenja eura. Kao što se vidi na grafikonu 9, dolazi do povećane inflacije u razdoblju od 2007. do 2008. godine odnosno u vremenu kad je euro postao nacionalna valuta Slovenije. Rezultat tome su bile veće cijene osnovnih namirnica poput mlijeka, kruha, soli, kave te mnoge druge kao što se vidi na grafikonu 10.

Grafikon 10. Cijene osnovnih namirnica u Sloveniji u razdoblju 2006. - 2020.godine

Izvor: Workbook

Unatoč početnom povećanju cijena osnovnih namirnica, već krajem 2008. godine te početkom 2009. godine dolazi do laganog pada cijena. Osim povećanja cijena osnovnih namirnica, znatno povećanje cijena osjetilo se kod restorana, kafića, popravka obuće, popravka kućanskih aparata, usluge prijevoza te rekreativne i sportske usluge. Uz povećanje cijena osnovnih namirnica, povećale su se i cijene nekretnina. Nekretnine su postale privlačne

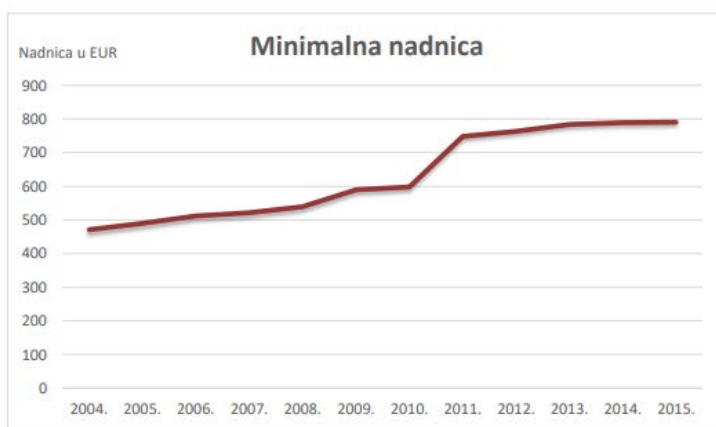
inozemnim kupcima i investitorima te je u kratkom roku porasla potražnja za nekretninama, dok ponuda je ostala nepromijenjena što je rezultiralo i višim cijenama. Uvođenje eura nije bio jedini razlog povećanja cijena na cjelokupnoj razini, tome je pogodovala i situacija povećanja svjetskih cijena sirove nafte te ostalih sirovina koja se odvijala u tom periodu.

Grafikon 11. Cijene električne energije, goriva u Sloveniji u razdoblju 2006. – 2020. Godine

Izvor: Workbook

Tijekom godina u Sloveniji je došlo do porasta plaća, na Grafikonu 12. prikazana je minimalna nadnica u razdoblju od 2004. godine do 2015. godine.

Grafikon 12. Minimalna nadnica u Sloveniji u razdoblju 2004. – 2015.godine

Izvor: Eurostat

Slovenija je uspješno provela uvođenje eura kao nacionalne valute. Sloveniji je taj potez otvorio nove prilike u gospodarskom smislu jer je postala privlačnija inozemnim investitorima te je uvođenje eura olakšalo cjelokupno poslovanje sa ostalim članicama Europske unije. Stanovnici Slovenije zadovoljni su eurom zbog lakšeg obavljanja novčanih transakcija i olakšana je usporedba cijena pojedinih roba/usluga za ostalim zemljama.

2.2.2 Estonija

Estonija se pridružila Europskoj uniji 1. svibnja 2004. godine i postala je jedna od zemalja, zajedno sa Slovenijom, koja je odmah po ulasku odlučila pristupiti Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II). Prije uvođenja eura, zakonsko sredstvo plaćanja u Estoniji bila je estonska kruna (EEK), a njezin devizni tečaj bio je 1 EUR = 15,64664 EEK.

Uvođenje eura u Estoniji suočilo se s izazovima zbog svjetske gospodarske krize koja je uzrokovala pad čitavog estonskog gospodarstva. U 2009. godini, stopa promjene stvarnog bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) iznosila je -14,4%. Unatoč značajnom padu u 2009., Estonija je uspjela ostvariti pozitivnu promjenu stvarnog BDP-a od 2,7% u 2010. godini, što je potaknulo nadu u uvođenje eura.

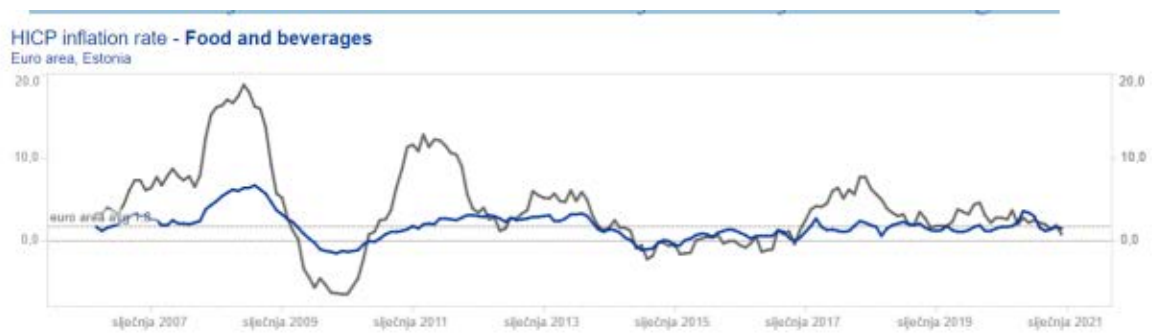
Međutim, jedan od glavnih izazova koje je Estonija morala riješiti kako bi ispunila kriterije za uvođenje eura bio je pitanje inflacije. Godine 2010., Europska komisija dala je "zeleno svjetlo" za uvođenje eura kao nacionalne valute u Estoniji. Kao rezultat toga, Estonija je 1. siječnja 2011. godine uspješno uvela euro kao svoju nacionalnu valutu.²¹

Utjecaj uvođenja eura

Nakon uvođenja eura, zabilježen je značajan porast percepcije inflacije u siječnju 2011. godine, unatoč brojnim kampanjama i mjerama koje su poduzete kako bi se ograničilo povećanje cijena. Unatoč visokoj percepciji inflacije, službena inflacija je ostala nešto niža. Razlog ovog povećanog doživljaja inflacije leži u činjenici da su građani uglavnom kupovali proizvode niže vrijednosti na kojima se promjena cijene primjećuje više nego kod skupljih proizvoda koje kupuju rijetko. Zabilježen je značajan rast cijena u sljedećim kategorijama proizvoda: osnovne namirnice, čišćenje, popravak i iznajmljivanje odjeće, rekreativne i sportske usluge, ugostiteljstvo, frizerski saloni i kozmetički centri, te usluge održavanja i popravaka stambenih objekata. Tijekom 2012. godine, inflacija se postupno smanjila i vratila u normalu.²²

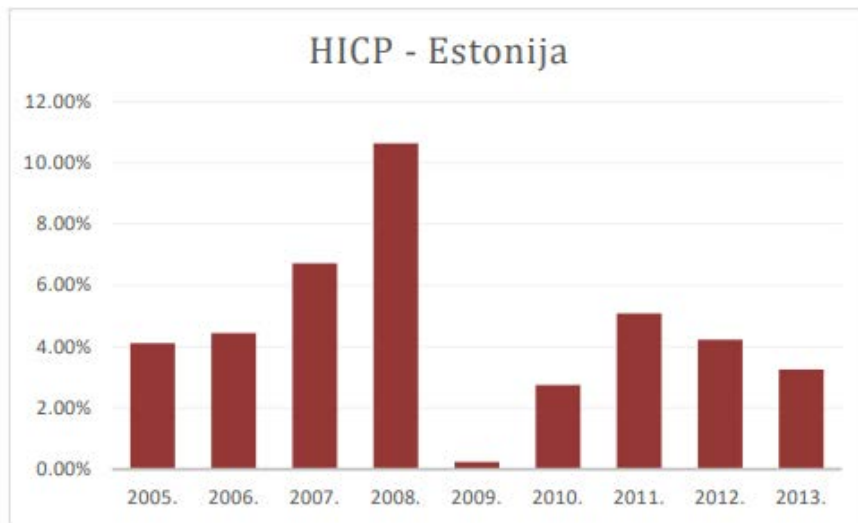
²¹ Hrvatska enciklopedija, Estonija (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18437>)

²² Bilas. Konvergencija tranzicijskih zemalja prema Europskoj uniji, 11

Grafikon 13. Cijene osnovnih namirnica u Estoniji u razdoblju 2007. - 2020.godine

Izvor: Workbook

Grafikon 14. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena za Estoniju u razdoblju 2005.- 2020.godine

Izvor: Eurostat

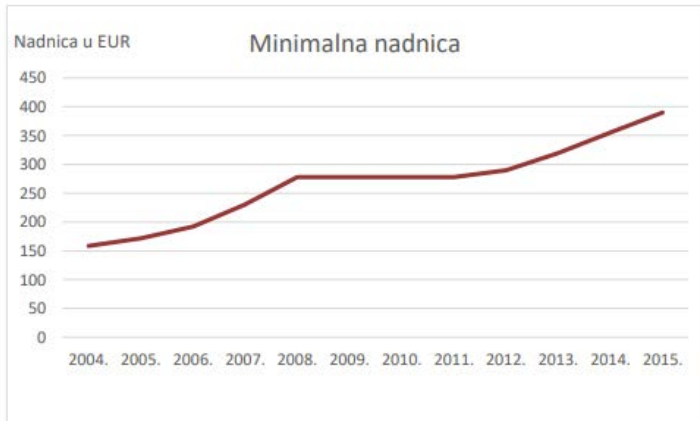
Uvođenjem eura, Estonija je doživjela kontinuirani rast investicija koji se održavao i godinama nakon uvođenja. Zemlje koje koriste euro kao svoju nacionalnu valutu često su privlačne investitorima zbog stabilnosti i predvidljivosti deviznog tečaja, pružajući im dodatnu sigurnost. Taj faktor je značajno povećao atraktivnost Estonije među investitorima.

Grafikon 15. Udio investicija u BDP-u za Estoniju u razdoblju 2004.-2015.godine

Izvor: World Bank

Kako bi se doznao trend kretanja nadnica prije i poslije uvođenja eura uzet je vremenski period između 2004. te 2015. godine. Minimalna nadnica u godini uvođenja raste te iznosi 278,02 EUR. Kao i u Sloveniji, tijekom godina povećala se minimalna nadnica te se trend rasta nastavlja i idućih godina.

Grafikon 16. Minimalna nadnica u Estoniji 2004.-2015.godine

Izvor: Eurostat

2.2.3. Latvija

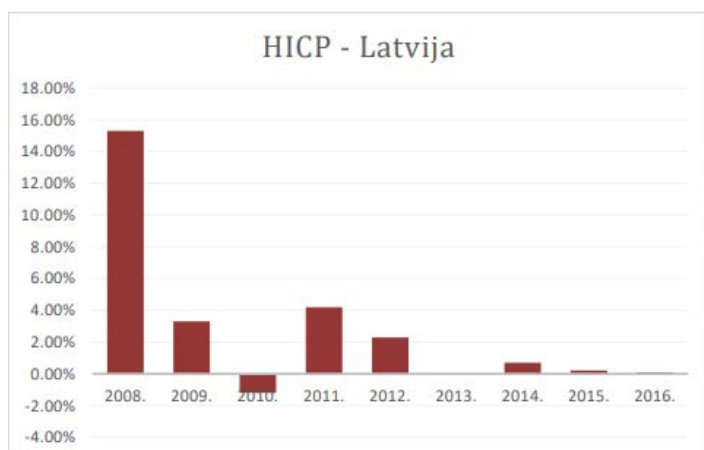
Latvija je postala članicom Europske unije 1. svibnja 2004. godine. Vijeće Europske unije donijelo je odluku 9. srpnja 2013. godine kojom se potvrđuje da Latvija ispunjava sve kriterije za uvođenje eura. Prije uvođenja eura, Latvija je provodila kampanju pod nazivom "Pošteno prelazimo na euro" kako bi informirala javnost o mogućim promjenama cijena nakon uvođenja eura. Euro je službeno uveden kao nacionalna valuta u Latviji 2014. godine.²³

Utjecaj uvođenja eura

Kao i u drugim zemljama koje su uvele euro, percepcija inflacije u Latviji bila je viša od službene inflacije. Tijekom 2014. godine zabilježeno je blago povećanje cijena u usporedbi s drugim zemljama koje su tada uvele euro, s postotnom promjenom prema Harmoniziranom indeksu potrošačkih cijena (HICP) od samo 0,62. Smanjenje inflacije tijekom 2014. i 2015. godine također se dogodilo u drugim zemljama Europske unije, što je vjerojatno doprinijelo nižem povećanju inflacije u godini uvođenja eura. Neki od sektora koji su doživjeli značajan rast cijena uključivali su popravak kućanskih aparata, stomatološke usluge, restorane i kafiće te frizerske salone.²⁴

²³ Hrvatska enciklopedija, Latvija (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=35590>)

²⁴ Vlada Republike Hrvatske, Us poredba rezultata različitih anketa o uvođenju eura u Hrvatskoj, (<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2019/02%20Velja%C4%8Da/28%20velja%C4%8De/Nacionalno%20vijece-prezentacija%20guvernera%20HNB-a%20Borisa%20Vujcica.pdf>)

Grafikon 17. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena u Latviji u razdoblju 2008. – 2016.godine

Izvor: Eurostat

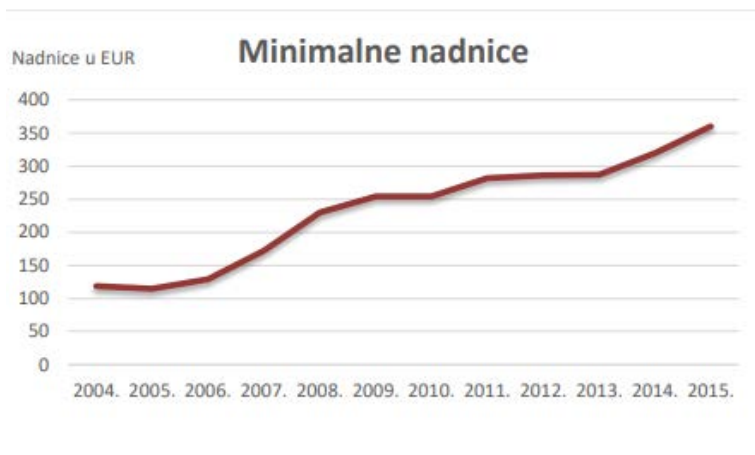
Kako bi se vidio udio investicija u BDP-u prije i poslije uvođenja eura, uzet je vremenski period između 2007. i 2017. godine. Kao što se vidi za razliku od ostalih država kojima se prilikom uvođenja eura povećao udio investicija u BDP-u, kod Latvije udio investicija u BDP-u pada naprema godini prije. U narednim godinama trend kretanja investicija je oscilirajući.

Grafikon 18. Udio investicija u BDP-u za Latviju u razdoblju 2007. – 2017. Godine

Izvor: World Bank

Promatran je trend kretanja visine minimalnih nadnica kako bi se uočile promjene u visini nadnice prije i poslije uvođenja eura. Prije uvođenja eura nadnice su imale pozitivan trend rasta koji se nastavio i godinama poslije uvođenja eura. Minimalna nadnica u godini uvođenja eura iznosila je 320 eura.

Grafikon 19. Minimalna nadnica u Latviji u razdoblju 2004.-2015.godine

Izvor: Eurostat

2.3. Usporedba odabranih zemalja sa Republikom Hrvatskom

Kako bi se procijenio utjecaj eura na gospodarske promjene, odlučeno je napraviti komparativnu analizu koja uključuje Hrvatsku, zemlje članice Europske unije koje su uvele euro i zemlje članice EU koje nisu dio eurozone. Za ovu usporedbu odabrane su zemlje: Slovačka, Litva, Estonija, Slovenija, Mađarska i Poljska. Slovačka je usvojila euro 1. siječnja 2009., dok je Litva slijedila taj primjer 1. siječnja 2015. Kao što je prethodno spomenuto, Slovenija je prihvatila euro 2007., a Estonija je to učinila 2011. Prema Izvješću o konvergenciji za 2020., Mađarska trenutno ne zadovoljiti kriterije za usvajanje eura. Mađarska zaostaje za stabilnosti cijena zbog prosječne stope inflacije od 3,7%, što prelazi dopuštenu granicu od 1,8%. Također ne zadovoljava kriterij tečaja. Poljska također ne zadovoljava kriterij stabilnosti cijena s prosječnom stopom inflacije od 2,8%, a zaostaje i za kriterij tečaja. Kako bi olakšali ovu usporedbu, upotrijebljeni su makroekonomski pokazatelji za procjenu utjecaja usvajanja eura na ta gospodarstva za razliku od onih zemalja koje još nisu usvojile euro kao svoju nacionalnu valutu.²⁵

2.3.1. Udio investicija u bruto domaćem proizvodu

Podaci prikazani u tablici 2. ilustriraju udio investicija u BDP-u od 2006. do 2019. Odabrane su te godine za usporedbu jer daju najbolji uvid u gospodarsko stanje zemalja prije ulaska u Europsku uniju i korištenje njihovih nacionalnih valute, kao i njihovu ekonomsku poziciju

²⁵ Europska središnja banka, ESB izvijestio o napretku država EU-a prema uvođenju eura (https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr220601_1~207feb131d.hr.html)

nakon ulaska u Europsku uniju i uvođenja eura. Dodatno, uključene su zemlje koje su postale članice EU, ali još nisu prihvatile euro kao svoju valutu. Godina ulaska u eurozonu označena je sivom bojom za referencu.

Tablica 2. Udio investicija u BDP-u od 2006.-2019.godine

GODINA	SLOVAČKA	LITVA	ESTONIJA	SLOVENIJA	HRVATSKA	MADARSKA	POLJSKA
2006.	28,5	26,9	39,9	30,3	29,2	25,8	26,9
2007.	28,2	32,2	40,0	33,3	29,1	24,3	25,2
2008.	28,4	28,1	31,6	32,9	30,7	24,6	24,6
2009.	20,5	12,7	20,9	23,5	25,2	20,4	20,6
2010.	23,8	18,1	21,5	22,4	21,1	20,5	21,5
2011.	25,2	22,0	25,4	21,7	19,9	20,3	22,7
2012.	20,6	19,8	29,1	18,8	18,8	19,3	21,3
2013.	20,9	19,5	27,0	19,6	19,4	20,9	19,3
2014.	21,7	19,6	26,9	19,4	18,9	23,4	20,7
2015.	24,3	21,3	24,8	19,2	20,6	23,3	20,6
2016.	23,0	19,2	24,9	18,4	21,0	21,2	19,7
2017.	22,9	19,2	26,7	20,0	22,0	22,8	19,9
2018.	23,3	20,3	26,7	21,2	23,4	26,6	20,8
2019.	23,6	17,5	27,7	20,7	22,7	28,2	19,7

Izvor: Worldbank

Analizirajući zemlje Nove Europe uočeno je povećanje bruto investicija u BDP-u u odnosu na prethodnu godinu uz izuzetak Slovačke. Estonija nakon pada bruto investicija u 2009. godini, investicije počinju postupno rasti u 2010. godini te u godini uvođenja dolazi do velikog povećanja od 25,4 %. Nakon uvođenja eura bruto investicije u Estoniji uglavnom osciliraju iznad 20% i ne zamjećuje se veći pad. Slovenija isto tako ostvaruje porast bruto investicija u godini uvođenja, no za razliku od Estonije kod Slovenije se primjećuje značajan pad u bruto investicijama godinama kasnije. Kod Litve se 2015. godine povećao udio investicija u odnosu na prethodne 3 godine, kad istovremeno kod Slovačke je u godini uvođenja eura pao udio investicija. S obzirom da 2009. i ostalim zemljama pada udio investicija u BDP-u razlog tome možemo naći u svjetskoj financijskoj krizi koja se dogodila 2008. godine. 2018. godine u svim zemljama dolazi do povećanja investicija, osim Estonije gdje je postotak investicija jednak kao i prethodne godine. Za investicije se smatra da se povećavaju nakon uvođenja eura zato jer su investitori više voljni ulagati u zemlje gdje se koristi euro zbog olakšanog poslovanja, nepostojanja valutnog rizika te lakšeg zaključivanja kupoprodajnih ugovora.

2.3.2. Godišnji rast BDP-a

U tablici 3. je prikazan godišnji rast BDP-a u postotcima u razdoblju od 2006. godine do 2019. godine. BDP je važan pokazatelj gospodarske aktivnosti neke zemlje te je najbolji način kako bi se prikazale promjene u gospodarstvu tijekom godina.

Tablica 3. Godišnji rast BDP-a u postotcima od 2006.-2019.g.

GODINE	SLOVAČKA	LITVA	ESTONIJA	SLOVENIJA	HRVATSKA	MAĐARSKA	POLJSKA
2006.	8,5	7,4	9,7	5,7	5,0	4,0	6,1
2007.	10,8	11,1	7,6	7,0	5,1	0,2	7,1
2008.	5,6	2,6	-5,1	3,5	1,9	1,1	4,2
2009.	-5,5	-14,8	-14,4	-7,5	-7,3	-6,7	2,8
2010.	5,9	1,7	2,7	1,3	-1,3	1,1	3,7
2011.	2,8	6,0	7,4	0,9	-0,2	1,9	4,8
2012.	1,9	3,8	3,1	-2,6	-2,4	-1,4	1,3
2013.	0,7	3,6	1,3	-1,0	-0,4	1,9	1,1
2014.	2,6	3,5	3,0	2,8	-0,3	4,2	3,4
2015.	4,8	2,0	1,8	2,2	2,4	3,8	4,2
2016.	2,1	2,5	3,2	3,2	3,5	2,1	3,1
2017.	3,0	4,3	5,5	4,8	3,4	4,3	4,8
2018.	3,8	3,9	4,4	4,4	2,8	5,4	5,4
2019.	2,3	4,3	5,0	3,2	2,9	4,6	1,5

Izvor: Worldbank

Uspoređujući godišnje stope rasta BDP-a vidljivo je da Slovačka u godini uvođenja eura ima veliki pad BDP-a u iznosu od 5,5%. Kao što je već prije navedeno, 2009. godine sve zemlje bilježe veliki pad BDP-a zbog svjetske financijske krize. Unatoč tome već godinu kasnije Slovačka ostvaruje visok rast BDP-a u iznosu od 5,9%. Litva u godini uvođenja eura bilježi manji rast BDP-a nego što je prethodnih godina, prema ostalim podacima, većina baltičkih zemlja 2015. godine bilježe znatan pad BDP-a koristile one euro ili ne kao što je vidljivo na primjeru Estonije koja iste te godine ostvaruje pad. Za razliku od prethodne dvije države, Estonija nakon uvođenja eura ostvaruje rast BDP-a za 7,4% , ali već godinu kasnije on počinje padati te nije bio ni približno visok kao u godini uvođenja. 50 Slovenija u godini uvođenja eura ostvaruje visok rast u visini od 7,0%, ali unatoč tome sljedećih godina ostvaruje pad BDP-a te on oscilira između pozitivnih i negativnih vrijednosti tijekom godina. Hrvatska, Mađarska i Poljska kao i sve države 2009. ostvaruju pad BDP-a uzrokovan svjetskom financijskom krizom. Poljska ostvaruje najmanji pad BDP-a te godine u odnosu na ostale zemlje. Razlog tome je diverzificirana gospodarska struktura te iskorištavanje

europskih fondova. Mađarsko i poljsko gospodarstvo oporavlja se već iduće godine koje vidimo po pozitivnom rastu BDP-a, dok hrvatsko gospodarstvo bilježi porast BDP-a, ali on i dalje ostaje negativan godinama kasnije. Tako da sumirajući podatke svih zemalja, smanjenje rasta BDP-a ne može se prepisati kao razlog uvođenja eura niti u jednom slučaju. Sve zemlje u promatranom razdoblju imaju oscilirajući trend rasta BDP-a.

2.3.3. Izvoz roba i usluga

U Tablici 4. je prikazan godišnji porast izvoza roba i usluga u razdoblju od 2006. do 2019. godine. Zemljama uvođenje eura nudi priliku za veći izvoz jer država postaje dio jedinstvenog tržišta koji omogućava bolje uvjete razmjene sa zemljama članicama te zemljama izvan Europe.

Tablica 4. Godišnji porast izvoza roba i usluga od 2006. -2019.g.

GODINE	SLOVAČKA	LITVA	ESTONIJA	SLOVENIJA	HRVATSKA	MAĐARSKA	POLJSKA
2006.	22,8	12,8	9,5	14,1	7,9	19,5	15,4
2007.	14,5	3,2	12,6	13,9	5,0	16,1	10,1
2008.	3,0	11,6	0,9	4,2	-2,1	6,7	7,1
2009.	-16,4	-13,7	-20,3	-16,6	-13,8	-10,7	-5,9
2010.	17,3	16,4	24,4	10,2	7,8	11,1	12,8
2011.	10,6	14,5	24,2	6,9	2,3	6,4	7,7
2012.	9,1	10,8	4,8	0,5	-1,5	-1,7	4,3
2013.	6,0	7,3	2,8	3,1	2,5	4,1	5,5
2014.	3,7	-1,8	2,6	6,0	7,4	9,2	6,7
2015.	6,6	2,4	-1,5	4,7	10,3	7,4	8,0
2016.	5,0	4,9	4,8	6,2	7,0	3,8	9,3
2017.	3,6	13,5	4,1	11,1	6,8	6,5	9,6
2018.	5,2	6,8	4,0	6,3	3,7	5,0	6,9
2019.	0,8	9,5	6,2	4,1	6,8	5,8	5,1

Izvor: Worldbank

Slovačka bilježi povećanje izvoza roba i usluga godinu dana nakon uvođenja eura, kao i ostale promatrane zemlje 2010. godine koji je rezultat početka oporavka od svjetske krize. Litva u godini uvođenja eura bilježi porast izvoza roba i usluga koji se nastavlja i daljnje dvije godine. Estoniji u godini uvođenja eura je porast izvoza roba i usluga manji nego što je bio prethodne godine te se taj rast smanjuje idućih godina. Sloveniji se isto tako u godini uvođenja eura smanjuje rast izvoz roba i usluga te idućih godina taj trend oscilira. Isto tako sve ostale promatrane države imaju oscilirajući trend rasta izvoza roba i usluga koji varira u skladu sa promjenama na europskom i svjetskom tržištu.

2.3.4. Nezaposlenost

U Tablici 5. je prikazano stanje ukupne nezaposlenosti gledano u postotku radne snage u razdoblju od 2007. do 2019. godine. Nezaposlenost je problem na razini cjelokupnog područja Europske unije, nakon svjetske krize nema zemlje u kojoj se nezaposlenost nije povećala. Tijekom godina ona se postepeno smanjuje, ali i dalje za relativno male postotke.

Tablica 5. Ukupna nezaposlenost u postotku radne snage od 2007. do 2019. g.

GODINE	SLOVAČKA	LITVA	ESTONIJA	SLOVENIJA	HRVATSKA	MAĐARSKA	POLJSKA
2006.	13,4	5,8	5,9	6,0	11,1	7,5	13,8
2007.	11,1	4,3	4,6	4,8	9,9	7,4	9,6
2008.	9,5	5,8	5,5	4,4	8,5	7,8	7,1
2009.	12,0	13,8	13,5	5,9	9,2	10,0	8,2
2010.	14,4	17,8	16,7	7,2	11,6	11,2	9,6
2011.	13,6	15,4	12,3	8,2	13,7	11,0	9,6
2012.	14,0	13,4	10,0	8,8	15,9	11,0	10,1
2013.	14,2	11,8	8,6	10,1	17,3	10,2	10,3
2014.	13,2	10,7	7,4	9,7	17,3	7,7	9,0
2015.	11,5	9,1	6,2	9,0	16,2	6,8	7,5
2016.	9,7	7,9	6,8	8,0	13,1	5,1	6,2
2017.	8,1	7,1	5,8	6,6	11,2	4,2	4,9
2018.	6,5	6,1	5,4	5,1	8,4	3,7	3,8
2019.	5,8	6,3	4,4	4,4	6,6	3,4	3,3

Izvor: WorldBank

Iako je 2008. godine došlo do svjetske krize, zemlje poput Slovačke, Mađarske, Hrvatske i Poljske već su godinama prije imale visok postotak nezaposlenosti koji se još dodatno povećao 2009. godine. Stopa nezaposlenosti je rasla u sve tri navedene države sve do 2014. godine kada počinje padati. Slovenija bilježi postepeno smanjenje nezaposlenosti već godinu prije uvođenja eura te taj trend drži sve do 2009. godine kada zajedno sa ostalim državama nastavlja rast nezaposlenosti do 2014. godine kada zemlje postepeno počinju oporavljati gospodarstvo od krize. 53 Litva od 2010. godine bilježi trend padanja nezaposlenosti koji se nastavio i u godini uvođenja eura. Stopa nezaposlenosti u Estoniji je prije svjetske krize 2008. bila niska naprema ostalim državama koje analiziram te joj se kao i svim ostalima državama nezaposlenost povećava 2009. godine. Za razliku od ostalih država Estonija smanjuje stopu nezaposlenosti iz godine u godinu te ona pada i još dan danas.

2.3.5. Zaključak usporedbe

Promatrajući zemlje koje su uvele euro sa zemljama koje ne koriste euro kao nacionalnu valutu može se zaključiti da euro ima malen utjecaj na promjene u gospodarstvu koji se očituju prvih nekoliko godina. Te promjene su zanemarive u odnosu na iste situacije u ostalim državama u tom periodu. Stanje u gospodarstvu određene države ponajviše se mijenja zbog promjena na cjelokupnom tržištu u svijetu. Nakon 2008. godine i svjetske krize koja je zadesila više-manje sve zemlje, njihovo gospodarstvo je pogodilo povećanje nezaposlenosti, pad postotka rasta BDP-a, smanjenje izvoza te investicija. Cijelo svjetsko gospodarstvo doživjelo je veliki pad od kojeg se još dan danas oporavlja. U takvim trenucima nije se vidjela razlika koristi li država euro kao nacionalnu valutu ili ne. Euro donosi zemlji koristi što se tiče pogodnosti prilikom poslovanja, ali nije razlog napretku gospodarstva. Napredak gospodarstva ponajviše ovisi o situaciji u određenoj državi te njezinim mogućnostima i politikama usmjerenim prema gospodarskom rastu. Uvođenje eura kao službene valute možemo gledati kao priliku koju država može, ali i ne mora iskoristiti kako bi popravilo situaciju u gospodarstvu.

3. Kretanje potrošačkih cijena u Republici Hrvatskoj nakon uvođenja eura

U posljednjem dijelu ovog rada, istražiti će se promjene u potrošačkim cijenama u Republici Hrvatskoj nakon uvođenja eura kao službene valute. Cijene proizvoda i usluga neprestano fluktuiraju, a ukupno povećanje tih cijena nazivamo inflacijom. Važno je shvatiti da inflacija ne znači samo rast pojedinačnih cijena proizvoda. Naprotiv, inflacija s vremenom smanjuje vrijednost novca, što znači da za isti iznos novca možete kupiti manje nego prije, što predstavlja ozbiljan ekonomski izazov.

Utvrđivanje točnog utjecaja uvođenja eura na kretanje cijena zahtijeva analizu u kontekstu brojnih drugih čimbenika koji utječu na rast cijena. Nedavni globalni događaji poput pandemije COVID-19 i ruske invazije na Ukrajinu samo su neki od tih čimbenika koji su imali značajan utjecaj na svjetsku ekonomiju i rast cijena.

Kada su Slovenija i Slovačka prelazile na euro, suočavale su se s izazovima globalne ekonomske krize, što je dodatno zakompliciralo situaciju. Svi ovi faktori imaju dubok i složen utjecaj na ekonomske promjene i rast cijena. Tijekom vremena, provedene su brojne studije o utjecaju uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena u zemljama eurozone. Rezultati ovih studija pokazali su da je utjecaj na cijene bio blag i privremen. No, nije svaka kategorija proizvoda doživjela isti porast cijena, s izraženijim rastom u sektoru usluga. U nastavku ću detaljnije istražiti ove trendove cijena u određenim kategorijama proizvoda te kako će inflacija utjecati na razine plaća i životni standard građana.²⁶

3.1. Kretanje cijena određenih skupina proizvoda

Promjene cijena najčešće se bilježe pomoću Harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena, poznatog kao HICP. Ovaj indeks je uveden kako bi standardizirao način mjerenja inflacije u cijeloj eurozoni, osigurao dosljednost podataka i omogućio usporedbu rezultata između različitih zemalja. Pri izračunu HICP-a, ponderi se koriste kako bi se odrazilo koliko kućanstava obično troši na određene proizvode. Na primjer, cijene benzina imaju ponder od 4,6%, dok cijene kave imaju ponder od 0,4%. To znači da će postotna promjena cijena benzina imati deset puta veći utjecaj na ukupni HICP u usporedbi s istom postotnom

²⁶ Europska središnja banka (2022): Što je inflacija?
(<https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.hr.html>)

promjenom cijena kave. Svaka zemlja dobiva ponder na temelju svog udjela u ukupnom osobnom potrošnji u eurozoni.

Da bi se procijenio utjecaj zamjene valuta na kretanje cijena, Eurostat je primijenio statističke tehnike kako bi utvrdio koje komponente HIPC-a odstupaju od uobičajenih promjena cijena koje su zabilježene u prethodnim godinama i promjena u drugim zemljama eurozone tijekom razdoblja pretvorbe valute. Neobična promjena cijene bila je svaka razlika između stvarne i očekivane promjene cijene pojedinih komponenti. Ako se neobična promjena nije mogla pripisati drugim faktorima, smatralo se da je rezultat uvođenja eura. Tablica 6 prikazuje utjecaj pretvorbe nacionalnih valuta u euro na HIPC za pojedine zemlje koje su kasnije pristupile eurozoni. Prema procjeni Eurostata, utjecaj nije premašio 0,3 postotna boda. Učinak konverzije na HIPC bio je manji u zemljama koje su zahtijevale dvostruko označavanje cijena.²⁷

Tablica 6. Ocijenjeni učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na HIPC, u postotnim poenima (p.p.)

DRŽAVA	RAZDOBLJE	OCIJENJENI UČINAK NA UKUPNI HIPC (P.P.)
Slovenija	12.2006. - 1.2007.	0,3
Slovačka	12.2008. - 2.2009.	do 0,3
Estonija	12.2010. - 3.2011.	0,2-0,3
Latvija	12.2013. - 1.2014.	0,12-0,21
Litva	12.2014. - 1.2015.	0,04-0,11

Izvor: Eurostat

U tablici 7 prikazane su grupe proizvoda koje su doživjele značajan porast cijena nakon uvođenja eura. Kako se može primijetiti iz te tablice, najveći porast cijena zabilježen je u sektorima uslužnih djelatnosti. To uključuje restorane, kafiće, hotele i slične objekte. Također, značajan porast zabilježen je u sektorima prijevoza i održavanja. Važno je napomenuti da porast cijena ovih proizvoda nije posljedica isključivo uvođenja eura kao valute. Ovi objekti često koriste različite energente, a također su osjetljivi na promjene na tržištu tih energenata.

Dodatno, globalni događaji kao što su situacija u Ukrajini i Rusiji pridonijeli su poskupljenju tih energenata, što je rezultiralo povećanim troškovima za ove objekte. Vlasnici tih objekata su bili prisiljeni povećati cijene svojih usluga kako bi nadoknadili rastuće troškove poslovanja. Kao što je već spomenuto u ovom radu, inflacija i promjene potrošačkih

²⁷ Pufnik, Andreja. „Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj“, *Pregledi HNB-a*, br. 34, Hrvatska narodna banka, Zagreb (<https://www.hnb.hr>)

cijena nakon uvođenja nove valute nisu jednostavne za objasniti, jer postoji niz faktora koji utječu na rast cijena potrošačkih proizvoda.

Tablica 7. Grupe proizvoda kod kojih je zabilježen znatan porast cijena zbog konverzije

DRŽAVA	GRUPA PROIZVODA
Slovenija	Restorani, kafići i slično
	Popravlak obuće
	Popravlak kućanskih aparata
	Usluge prijevoza
Slovačka	Rekreativne i sportske usluge
	Hrana i bezalkoholna pića
	Usluge prijevoza
	Usluge pomoći u domaćinstvu i kućanske usluge
	Medicinski proizvodi
Estonija	Restorani, kafići i slično
	Usluge za održavanje i popravke stambenog objekta
	Čišćenje, popravlak i iznajmljivanje odjeće
	Rekreativne i sportske usluge
Latvija	Catering
	Frizerski saloni i centri za uljepšavanje
	Usluge za održavanje i popravke stambenog objekta
	Popravlak kućanskih aparata
Litva	Stomatološke usluge
	Restorani, kafići i slično
	Frizerski saloni i centri za uljepšavanje
Litva	Kantine
	Najamnine za stanovanje
	Usluge za održavanje i popravke stambenog objekta

Izvor: Eurostat

Cijene ostalih proizvoda nisu doživjele značajna povećanja. Postojala su samo nekoliko manja povećanja cijena uobičajenih proizvoda poput novina, kruha i sličnih proizvoda koji su općenito povoljni. U tim slučajevima, povećanje cijena rezultiralo je zaokruživanjem na nove privlačne cijene.

S druge strane, cijene proizvoda veće vrijednosti uglavnom su imale tendenciju zaokruživanja prema nižim cijenama zbog jake konkurencije na tim tržištima. Slično drugim zemljama koje su uvele euro, utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj procjenjuje se kao blag, povećanje inflacije za oko 0,2 postotna boda (prikazano u Tablici 9). Važno je napomenuti da bi veći udio usluga smještaja u indeksu potrošačkih cijena mogao imati izraženiji utjecaj na ukupnu stopu inflacije nakon uvođenja eura.

Kretanje potrošačkih cijena u Republici Hrvatskoj

U ovom dijelu vidjet će se kako su se potrošačke cijene kretale tijekom godina te koliko su se cijene promjenile nakon dolaska eura kao službene valute.

Grafikon 20. Godišnji indeksi potrošačkih cijena od srpnja 2003. do srpnja 2023. godine

Izvor: DZS

Grafikon 20 prikazuje godišnje indekse potrošačkih cijena od 2003. do sredine 2023. godine. Proučavajući ovaj grafikon, mogu se uočiti promjene u inflaciji tijekom tog razdoblja.

Godine 2008., može se vidjeti skok indeksa potrošačkih cijena, što ukazuje na visoku inflaciju. Ovo je vjerojatno povezano s globalnom financijskom krizom i drugim ekonomskim faktorima.

2012. godina pokazuje smanjenje inflacije nakon 2008. godine, što može biti rezultat ekonomske stabilizacije ili političkih mjera poduzetih za kontrolu inflacije.

Krajem 2021. godine i početkom 2022. godine, vidi se nagli porast indeksa potrošačkih cijena, što je označeno kao najveći skok u zadnjih 20 godina. Ovaj porast može biti rezultat različitih faktora, uključujući poremećaje u opskrbnom lancu, rastuće cijene energije i sirovina te povećanu potražnju nakon ublažavanja mjera ograničenja zbog pandemije.

Sada se, prema projekcijama, očekuje da će indeks potrošačkih cijena padati. To sugerira da će inflacija opadati nakon naglog porasta u prethodnom razdoblju. Važno je kontinuirano pratiti ove indekse kako bi se razumjelo kretanje inflacije i njen utjecaj na ekonomiju.

U nastavku, pomoću tablica će se napraviti usporedba između indeksa potrošačkih cijena za određene periode u Hrvatskoj (prije i nakon uvođenja eura).

Tablica 8. Indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2022.

COICOP		Struktura (%)	I. 2022. Ø 2015.	I. 2022. I. 2021.	I. 2022. XII. 2021.	II. 2021. – I. 2022. II. 2020. – I. 2021.
00	Indeks potrošačkih cijena – ukupno	100,00	108,1	105,7	100,3	103,1
01	Hrana i bezalkoholna pića	25,93	114,8	109,4	102,9	102,5
02	Alkoholna pića i duhan	5,10	122,7	106,2	100,3	106,1
03	Odjeća i obuća	5,84	89,1	100,8	87,1	99,9
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	16,87	102,3	102,7	100,2	101,9
05	Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	5,70	106,8	105,0	101,3	101,4
06	Zdravlje	3,21	105,7	100,2	100,5	100,7
07	Prijevoz	14,72	110,6	110,8	100,7	109,5
08	Komunikacija	5,47	98,1	100,7	99,2	101,1
09	Rekreacija i kultura	5,27	105,2	102,7	100,2	101,8
10	Obrazovanje	0,71	102,3	100,4	100,0	100,5
11	Restorani i hoteli	4,99	120,3	104,7	100,4	103,2
12	Razna dobra i usluge	6,19	107,2	103,1	100,8	101,0

Izvor: DZS

Tablica 9. Indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2023.

ECOICOP		Ponderi	I. 2023. Ø 2015.	I. 2023. I. 2022.	I. 2023. XII. 2022.	II. 2022. – I. 2023. II. 2021. – I. 2022.
00	Indeks potrošačkih cijena – ukupno	1 000,00	121,9	112,7	100,0	111,3
01	Hrana i bezalkoholna pića	265,37	134,7	117,3	101,5	116,5
02	Alkoholna pića i duhan	50,14	129,7	105,7	100,6	103,6
03	Odjeća i obuća	61,15	101,4	113,8	88,5	108,1
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	169,88	118,6	115,9	100,1	111,1
05	Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	57,79	124,6	116,6	101,7	113,4
06	Zdravlje	31,49	112,5	106,4	102,2	102,6
07	Prijevoz	139,53	117,9	106,6	99,0	113,8
08	Komunikacija	53,02	99,7	101,7	100,0	100,4
09	Rekreacija i kultura	52,12	116,1	110,4	100,9	107,9
10	Obrazovanje	6,88	104,7	102,4	100,1	101,2
11	Restorani i hoteli	50,15	143,8	119,5	102,5	114,6
12	Razna dobra i usluge	62,48	119,8	111,7	101,0	108,2

Izvor: DZS

Promatrajući tablicu 8. i tablicu 9., u siječnju 2023., cijene dobara i usluga za osobnu potrošnju, koje se mjere indeksom potrošačkih cijena, bilježe značajan porast u usporedbi s siječnjem 2022. godine. Na godišnjoj razini, prosječni porast iznosi visokih 12,7%. S druge strane, u odnosu na prosinac 2022., cijene su se na mjesečnoj razini zadržale na relativno istoj razini.

Kada se analiziraju glavne skupine prema klasifikaciji ECOICOP, primjetan je najveći godišnji porast cijena u skupini Restorani i hoteli, koji iznosi 19,5% i doprinosi ukupnom rastu od impresivnih 0,98 postotnih bodova. Slijede Hrana i bezalkoholna pića s rastom od 17,3% (+4,59 postotnih bodova), Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva

s rastom od 16,6% (+0,96 postotnih bodova), Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva s rastom od 15,9% (+2,70 postotnih bodova), Odjeća i obuća s rastom od 13,8% (+0,84 postotna boda), Razna dobra i usluge s rastom od 11,7% (+0,73 postotna boda), Rekreativna i kultura s rastom od 10,4% (+0,54 postotna boda), Prijevoz s rastom od 6,6% (+0,92 postotna boda), Zdravlje s rastom od 6,4% (+0,20 postotnih bodova), i Alkoholna pića i duhan s rastom od 5,7% (+0,29 postotnih bodova).

Na mjesečnoj razini, najveći porast cijena zabilježen je u skupinama Restorani i hoteli s rastom od 2,5% (+0,13 postotnih bodova), Zdravlje s rastom od 2,2% (+0,07 postotnih bodova), Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva s rastom od 1,7% (+0,10 postotnih bodova), Hrana i bezalkoholna pića s rastom od 1,5% (+0,40 postotnih bodova), te Razna dobra i usluge s rastom od 1,0% (+0,06 postotnih bodova). Treba napomenuti da je pad cijena zabilježen u skupinama Odjeća i obuća (-11,5%, doprinos padu od -0,70 postotnih bodova, zbog sezonskih sniženja odjeće i obuće) i Prijevoz (-1,0%, doprinos padu od -0,14 postotnih bodova, zbog nižih cijena goriva za osobna prijevozna sredstva).

Kada se analiziraju glavne komponente indeksa na godišnjoj razini, primjećuje se porast cijena u skupini Hrana, piće i duhan za 15,4%, Energija za 14,3%, Industrijski neprehrambeni proizvodi bez energije za 11,9%, i Usluge za 9,3%.

Na mjesečnoj razini, porast cijena bilježi se u skupini Hrana, piće i duhan za 1,3% te u skupini Usluge za 1,1%, dok su cijene u skupini Industrijski neprehrambeni proizvodi bez energije pale za 2,2%, a u skupini Energija za 0,7%.

Nakon analize indeksa potrošačkih cijena, analizirat ćemo harmonizirani indeks potrošačkih cijena za isto razdoblje.

Tablica 10. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2022., stope promjene

		I. 2022. ²⁾ Ø 2015.	I. 2022. I. 2021.	I. 2022. XII. 2021.	II. 2021. – I. 2022. II. 2020. – I. 2021.
00	Harmonizirani indeks potrošačkih cijena – ukupno	108,76	5,5	0,4	3,1
01	Hrana i bezalkoholna pića	114,87	9,4	2,9	2,7
02	Alkoholna pića i duhan	119,57	5,5	0,6	4,8
03	Odjeća i obuća	89,14	0,8	-13,2	0,0
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	104,09	5,6	0,6	4,6
05	Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	106,19	4,6	1,2	1,0
06	Zdravlje	108,75	0,2	0,5	0,7
07	Prijevoz	108,90	9,1	0,4	8,5
08	Komunikacija	98,66	1,6	-0,7	1,6
09	Rekreacija i kultura	104,82	3,2	0,6	1,7
10	Obrazovanje	102,18	0,5	0,0	0,5
11	Restorani i hoteli	112,47	4,7	0,3	3,1
12	Razna dobra i usluge	108,15	3,1	1,0	1,0

Izvor: DZS

Iz tablice 10. može se vidjeti da cijene dobara i usluga za osobnu potrošnju, mjerene harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena, u siječnju 2022. u odnosu na prosinac 2021. u prosjeku su više za 0,4%. U odnosu na siječanj 2021., tj. na godišnjoj razini, u prosjeku su više za 5,5%, dok su u godišnjem prosjeku više za 3,1%.

Tablica 11. Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2023., stope promjene

	ECOICOP	Ponderi	I. 2023. ²⁾ Ø 2015.	I. 2023. I. 2022.	I. 2023. XII. 2022.	II. 2022. – I. 2023. II. 2021. – I. 2022.
00	Harmonizirani indeks potrošačkih cijena – ukupno	1.000,00	122,34	12,5	0,3	11,2
01	Hrana i bezalkoholna pića	221,18	134,60	17,2	1,4	16,3
02	Alkoholna pića i duhan	69,94	128,65	7,6	0,7	5,0
03	Odjeća i obuća	45,99	102,01	14,4	-11,9	8,3
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	123,62	119,35	14,7	0,0	13,9
05	Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	59,31	122,21	15,1	1,6	12,1
06	Zdravlje	54,45	115,79	6,5	2,2	2,6
07	Prijevoz	120,19	116,62	7,1	-1,0	12,9
08	Komunikacija	41,41	100,52	1,9	0,1	1,0
09	Rekreacija i kultura	73,33	115,40	10,1	1,0	8,0
10	Obrazovanje	9,40	104,62	2,4	0,1	1,2
11	Restorani i hoteli	113,99	133,36	18,6	1,6	15,2
12	Razna dobra i usluge	67,19	120,79	11,7	1,1	8,3

Izvor: DZS

Cijene dobara i usluga za osobnu potrošnju, mjerene harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena, u siječnju 2023. u odnosu na siječanj 2022. (na godišnjoj razini) u prosjeku su više za 12,5%, dok su u odnosu na prosinac 2022. (na mjesečnoj razini) u prosjeku više za 0,3%.

Iz ovih usporedba možemo zaključiti da su potrošačke cijene kao i njihovi indeksi narasli nakon što se je euro uveo. Ti indeksi su rasli i prije samog uvođenja eura, ali ne toliko značajno kao nakon što se je euro uveo. Isto tako za neke proizvode, kao i same usluge nije samo kriv dolazak eura nego i geopolitičke nepogode koje su pogodile svijet i Europu.²⁸

3.2. Kretanje cijena u donosu na plaće

Kada se analizira odnos između rasta plaća i promjena cijena u Hrvatskoj, mogu se promatrati različiti vremenski periodi, odrediti ključne događaje koji su obilježili ta razdoblja ili usredotočiti se na određeni broj godina. Ovo nam pruža bolji uvid u promjene u životnom standardu u Hrvatskoj nego što to čini samo analiza kretanja cijena.

Prema dostupnim podacima, Hrvatska je u dvadeset godina 21. stoljeća zabilježila napredak, iako neujednačen. Od prosinca 2002. do prosinca 2022., nominalne plaće su se više nego udvostručile, s rastom od 105.21 posto, što znači da je prosječna neto plaća porasla s 3839 kn na 7878 kuna.

Međutim, važno je napomenuti da postoji razdoblje u kojem su plaće realno smanjene. To se dogodilo od prosinca 2008. do prosinca 2015., tijekom kojeg je prosječna neto plaća porasla s 5410 kn na 5772 kn, što predstavlja mršavi rast od 6.69 posto. U istom razdoblju cijene su porasle za 10 posto, što znači da je prosječna neto plaća na kraju razdoblja realno bila manja u usporedbi s početkom razdoblja.²⁹

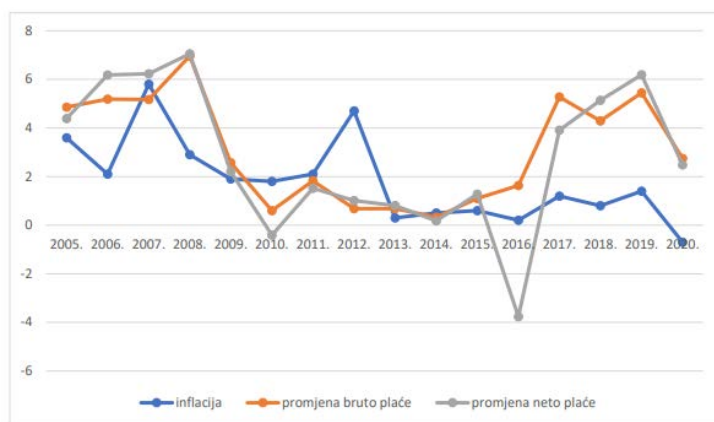
²⁸ Državni zavod za statistiku, Indeks potrošačkih cijena (<https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/cijene/indeks-potrosackih-cijena/>)

²⁹ Faktograf. Hr. (<https://faktograf.hr/2021/07/12/euro-place-hrvatska-eurozona-standard/>)

Tablica 12. Rast plaća i cijena u Hrvatskoj kroz promatrana razdoblja

Razdoblje	Rast prosječne neto plaće	Rast cijena	Razlika •
prosinač 2003. prosinač 2022.	4045 kn - 7878 kn (94.76%)	59.80%	+ 34.96 p.b.
prosinač 2008. prosinač 2015.	5410 kn - 5772 kn (6.69%)	10.00%	- 3.31 p.b.
prosinač 2015. prosinač 2022.	5772 kn - 7878 kn (36.49 %)	22.80%	+ 13.69 p.b.
lipanj 2013. prosinač 2022.	5486 kn - 7878 kn (43.60%)	20.70%	+ 22.9 p.b.
lipanj 2013. prosinač 2019.	5486 kn - 6559 kn (19.56%)	1.90%	+ 17.66 p.b.
siječanj 2022. prosinač 2022.	7378 kn - 7878 kn (6.78%)	12.70%	- 5.92 p.b.
siječanj 2023. ožujak 2023.	1094 EUR - 1130 EUR (3.29 %)	1.10%	+ 2.19 p.b

Izvor: Kalkulator inflacije: DZS

Grafikon 21. Kretanje godišnje stope inflacije u odnosu na promjenu plaća (%) Hrvatska

Izvor: DZS, <https://podaci.dzs.hr/hr/>

Grafikon 21 prikazuje kretanje godišnje stope inflacije u usporedbi s rastom plaća u Hrvatskoj tijekom razdoblja od 2007. do 2020. godine. Tijekom tog razdoblja, bruto plaće u Hrvatskoj porasle su za 40%, dok su cijene porasle za 25,9%. Važno je napomenuti da se očekuje da uvođenje eura neće imati negativan utjecaj na dinamiku plaća u Hrvatskoj, s obzirom na iskustva novih članica eurozone.

Europska središnja banka ističe da precjenjivanje trenutne inflacije može dovesti do podcjenjivanja promjena u stvarnim plaćama (kupovnoj moći), što stvara pogrešnu percepciju optimalne potrošnje.

Zaključak

U ovom radu analiziran je sam put Hrvatske od ulaska u Europsku uniju do podnošenja zahtjeva za uvođenje eura kao službene valute. Također ispitano je utjecaj uvođenja eura na potrošačke cijene u Hrvatskoj. Dodatno, predstavljeni su sami kriteriji koje je trebalo ispuniti, ustupke i prilagodbe potrebne za ulazak Hrvatske u eurozonu.

Zemlje koje žele usvojiti euro prolaze kroz najmanje dvije godine u Europskom tečajnom mehanizmu, koji se obično naziva "čekaonica za euro". Svrha ERM II je pokazati kako gospodarstvo zemlje može glatko funkcionirati bez pretjeranih fluktuacija valute. U službenom zahtjevu za ulazak u ERM II Hrvatska se obvezala na provedbu dodatnih mjera u četiri ključna područja: jačanje okvira za borbu protiv pranja novca, daljnje smanjenje administrativnih i financijskih opterećenja gospodarstva, poboljšanje korporativnog upravljanja u poduzećima u državnom vlasništvu te jačanje stečajni okvir.

Hrvatska je 10. srpnja 2020. ušla u ERM II, čime je započela druga faza uvođenja eura. Republika Hrvatska prihvatila je središnji paritet 1 euro = 7,53540 kuna, uz dopuštenu fluktuaciju od plus minus 15% u odnosu na središnji paritet hrvatske kune.

Na temelju podataka iznesenih u ovom radu, koji prikazuju stvarni BDP ostalih članica EU koje su ušle u eurozonu, često nazivanih članicama "Nove Europe", moguće je zaključiti da je njihov BDP ili porastao ili ostao na sličnoj razini. Nije bilo štetnih učinaka ERM II i uvođenja eura. To sugerira da je malo vjerojatno da će se i Hrvatska suočiti s negativnim posljedicama. Hrvatska će ulaskom eura prvenstveno omogućiti brži gospodarski napredak i pojednostaviti međunarodnu suradnju.

Nadovezujući se na analizu ostalih makroekonomskih pokazatelja u zemljama Nove Europe, također može se zaključiti da uvođenje eura dosad nije naštetilo nijednoj članici, a teško da će učiniti Hrvatskoj. Prednosti usvajanja eura, kao što su smanjeni transakcijski troškovi, smanjeni tečajni rizik i niže premije rizika (i troškovi posudbe), nadmašuju sve nedostatke.

Što se tiče visine plaća, malo je vjerojatno da će ulazak Hrvatske u eurozonu dovesti do drastične promjene plaća građana. Ono što se može dogoditi jest da hrvatske plaće, ovakve kakve jesu, zaostaju za onima u ostatku eurozone. No, to nije primarno vezano uz uvođenje eura, već uz gospodarski napredak zemlje. Veći gospodarski razvoj dovodi do veće potražnje za radnom snagom, što zauzvrat pokreće povećanje plaća.

Nadalje, s obzirom na snažnu integraciju Hrvatske u europske trgovinske i financijske tokove, postoji visoka razina usklađenosti poslovnih ciklusa i sličnosti gospodarske strukture

između Hrvatske i eurozone. To znači da je Hrvatska vrlo pogodna za ulazak u monetarnu uniju.

Što se tiče kretanja potrošačkih cijena, indeks potrošačkih cijena je značajno porastao. Taj se rast može pripisati raznim čimbenicima, uključujući globalna pitanja poput pandemije COVID-19 i geopolitičkih napetosti. Budući da na inflaciju utječe više čimbenika, nadamo se da promjena valute nije glavni pokretač. Umjesto toga, druge globalne okolnosti vjerojatno su glavni razlog za značajan porast potrošačkih cijena. Nakon što se globalni uvjeti stabiliziraju, potrošačke cijene bi trebale pasti. Stoga prelazak na drugu valutu ne bi trebao predstavljati značajan problem niti imati negativan utjecaj na hrvatsko gospodarstvo.

Bibliografija

Aktivnosti za ulazak Hrvatske u ERM II obilježit će 2020. Dostupno na: <https://euro.hnb.hr/-/aktivnosti-za-ulazak-hrvatske-u-erm-ii-obiljezit-ce-2020> (pristupljeno 10.08.2023.)

Bilas, Vlatka. *Konvergencija tranzicijskih zemalja prema Europskoj uniji.* Zagreb: vlastita naklada, 2005.

Bukovšak, Maja, Andrijana Čudina, i Nina Pavić. *Utjecaj uvođenja eura u Hrvatskoj na međunarodnu razmjenu i inozemna izravna ulaganja.* Zagreb: Ekonomski institut, 2018.

Curavić, Ivana, Michael Faulend, Davor Lončarek, i Ana Šabić. *Kriteriji Europske unije s posebnim naglaskom na ekonomske kriterije konvergencije – Gdje je Hrvatska?.* Zagreb: Hrvatska Narodna Bank, 2005.

Deskar Škrbić. *Hrvatska i euro I: ERM 2 kao prvi korak prema eurozoni.*

Arhivanalitika. Dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/hrvatska-i-euro-i-erm-2-kaoprvi-korak-prema-eurozoni/> (pristupljeno: 16.08.2023.)

Dorrucci, Ettore, Michael Fidora, Christine Gartner, i Tina Zumer. *The Bulgarian lev and the Croatian kuna in the exchange rate mechanism (ERM II).* ECB Economic Bulletin, 2020

Arhivaanalitika. Ekonomski lab (2020) ECB stao iza HNB-a: što je valutni swap?

Dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/ecb-stao-iza-hnb-a-sto-je-valutni-swap/> (pristupljeno: 17.08.2023.)

ERM II – the EU's Exchange Rate Mechanism. Dostupno na:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/introducing-euro/adoptionfixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en (pristupljeno: 17.08.2023.)

Euro HR. Dostupno na: <https://euro.hnb.hr/> (pristupljeno: 08.08.2023.)

Europska komisija, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economyeuro/banking-and-finance/financial-markets_en (pristupljeno: 09.08.2023.)

Europska središnja banka, dostupno na:

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.hr.html> (pristupljeno 20.08.2023.)

Eurostat. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/> (pristupljeno: 21.08.2023.)

Eurostrategija (2020) Dostupno na:

<https://www.mingo.hr/public/documents/Eurostrategija%20-%20FINAL.pdf>
(pristupljeno:14.08.2023.)

Faktograf. Hr. Dostupno na: <https://faktograf.hr/2020/07/14/kad-ude-u-zonu-eurahrvarska-moze-ocekivati-blagi-rast-cijena/> (pristupljeno: 17.08.2023.)

Hina (2020) ECB: *Ulazak u ERM II potaknut će institucionalne reforme u Hrvatskoj.*

Glas Istre. Dostupno na: <https://www.glasistre.hr/gospodarstvo/ecb-ulazak-u-erm-ii-potaknut-ce-institucionalne-reforme-u-hrvatskoj-659242> (pristupljeno: 19.08.2023.)

Hina (2020) Europska središnja banka: *'Ulazak u ERM II potaknut će institucionalne*

reforme u Hrvatskoj'. PUT PREMA EUROZONI: Jutarnji list. Dostupno na:

<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/europska-sredisnja-banka-ulazak-u-erm-ii-potaknut-ce-institucionalne-reforme-u-hrvatskoj-15012443>

Hrvatska enciklopedija. Slovenija, Latvija, Estonija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/> (pristupljeno: 30.08.2023.)

Hrvatska narodna banka. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/> (pristupljeno: 23.08.2023.)

Izvešće komisije europskom parlamentu, vijeću, europskoj središnjoj banci, europskom

gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija. Dostupno na: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013DC0855&from=hr> (pristupljeno: 10.08.2023.)

Izvešće komisije europskom parlamentu i vijeću izvešće o konvergenciji za

2020. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HRHU/TXT/?from=HR&uri=CELEX%3A52020DC0237> (pristupljeno: 11.08.2023.)

Nacionalni plan zamjene kune eurom. Dostupno na: <https://www.hnb.hr> (pristupljeno: 13.08.2023.)

Prijevod priopćenja o ulasku Hrvatske u ERM II (2020) Dostupno na:

<https://euro.hnb.hr/-/prijevod-priopcenja-o-ulasku-hrvatske-u-erm-ii> (pristupljeno: 15.08.2023.)

Pufnik, Andreja. „Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj.“ Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 27 No. 1 (142). <https://hrcaj.srce.hr/208249> (pristupljeno: 12.08.2023.)

Spahija, Luka. *Makroekonomski učinci uvođenja eura*. Dostupno na:

<https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A3092/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 28.08.2023.)

Šonje, Velimir. *Što trebate znati o hrvatskom pismu namjere za ulazak u Europski tečajni mehanizam*. Ekonomski lab (2019). Dostupno na:

<https://arhivanalitika.hr/blog/sto-trebate-znati-o-hrvatskom-pismu-namjere-za-ulazak-ueuropski-tečajni-mehanizam/> (pristupljeno: 24.08.2023.)

Šonje, Velimir. *Euro na predizbornoj političkoj mapi Hrvatske*. Arhivanalitika. 2020.

Dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/euro-na-predizbornoj-politickoj-mapihrvatske/> (pristupljeno: 25.08.2023.)

Ulazak Hrvatske u europodručje mogao bi biti riješen do kraja mandata iduće Vlade

(2020) Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/ulazak-hrvatske-u-europodrucje-mogaobi-bitirijesen-do-kraja-mandata-iduce-vlade/29938> (pristupljeno: 24.08.2023.)

Ulazak Hrvatske u ERM II znači i ulazak u bankovnu uniju (2020) Dostupno na:

<https://euro.hnb.hr/-/ulazak-hrvatske-u-erm-ii-znaci-i-ulazak-u-bankovnu-uniju> (pristupljeno: 26.08.2023.)

Uvjeti za pristupanje europodručju: konvergenijski kriteriji (2020) Dostupno na:

<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/joining-the-euro-area/convergencecriteria/#>

(pristupljeno: 17.08.2023.)

Vujčić, Boris. *Intervju. Guverner o ulasku Hrvatske u ERM II na HRT-u*. U:

Dnevnik 2, HRT. TV, HRT. 10.7.2020. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/guverner-oulasku-hrvatske-u-erm-ii-na-hrt-u> (pristupljeno: 15.08.2023.)

Vlada Republike Hrvatske; Hrvatska narodna banka, 2018,

strategija za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj.

Dostupno na : <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/h-strategija-zauvođenje-eura-kao-sluzbene-valute-u-HR.pdf/69a1c208-c601-4df3-95f6-d336f665b5f> (pristupljeno: 30.08.2023.)

Vlada Republike Hrvatske; Hrvatska narodna banka, 2018,

Euro u Hrvatskoj. Dostupno na : <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/euro-u-hrvatskoj.pdf/ef0b0ce6-a325-4e22-b061-06b33257a753> (pristupljeno: 30.08.2023.)

Vlada Republike Hrvatske; Hrvatska narodna banka. *Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj 2017..*

Dostupno na : <https://esavjetovanja.gov.hr/Econ/MainScreen?EntityId=6249> (pristupljeno: 30.08.2023.)

WorldBank Database, Dostupno na: <https://databank.worldbank.org/> (pristupljeno: 14.08.2023.)

Utjecaj uvođenja eura na plaće, Dostupno na:

<https://novac.jutarnji.hr/novac/novcanik/mitovi-i-zablude-hoce-li-hrvatska-dobitieuropske-cijene-i-hrvatske-place-8505656> (pristupljeno: 14.08.2023.)

The Global Economy, dostupno na: <https://www.theglobaleconomy.com> (pristupljeno: 29.08.2023.)

Unctad, dostupno na: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx> (pristupljeno: 24.08.2023.)

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1.	Učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na stopu inflacije u postotnim bodovima	20
Tablica 2.	Udio investicija u BDP-u od 2006.- 2019. Godine	34
Tablica 3.	Godišnji rast BDP-a u postotcima od 2006.-2019.g.	35
Tablica 4.	Godišnji porast izvoza roba i usluga od 2006.- 2019. g.	36
Tablica 5.	Ukupna nezaposlenost u postotku radne snage od 2007.do 2019.g.	37
Tablica 6.	Ocijenjeni učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na HIPC, u postotnim poenima (p.p.)	40
Tablica 7.	Grupe proizvoda kod kojih je zabilježen znatan porast cijena zbog konverzije	41
Tablica 8.	Indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2022.	43
Tablica 9.	Indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2023.	43
Tablica 10.	Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2022., stope promjene	45
Tablica 11.	Harmonizirani indeksi potrošačkih cijena u siječnju 2023., stope promjene	45
Tablica 12.	Rast plaća i cijena u Hrvatskoj kroz promatrana razdoblja	47

Grafikoni

Grafikon 1.	Realni BDP- 2018. u donosu na 2004.g.	6
Grafikon 2.	Godišnja stopa inflacije u Hrvatskoj od 2009. do 2022. Godine	9
Grafikon 3.	Udio javnog BDP-a u RH od 2017. do 2022. godine	10
Grafikon 4.	Kretanje tečaja kune u odnosu na euro od 2009. do 2023.g.	12
Grafikon 5.	Dugoročne kamatne stope na državne obveznice	13
Grafikon 6.	Rizici uvođenja eura- mišljenje stanovništva	21
Grafikon 7.	Pad stope nezaposlenosti u EU, Češkoj i Hrvatskoj	24
Grafikon 8.	Usporedba BDP-a Češke i Hrvatske	24
Grafikon 9.	Harmonizirani indeks potrošačkih cijena za Sloveniju, razdoblje 2005.- 2013. godine	27
Grafikon 10.	Cijene osnovnih namirnica u Sloveniji u razdoblju 2006.- 2020. godine	27
Grafikon 11.	Cijene električne energije, goriva u Sloveniji u razdoblju 2006.- 2020. godine	28
Grafikon 12.	Minimalna nadnica u Sloveniji u razdoblju 2004.- 2015. Godine	28
Grafikon 13.	Cijene osnovnih namirnica u Estoniji u razdoblju 2007.- 2020. godine	30

Grafikon 14.	Harmonizirani indeks potrošačkih cijena za Estoniju u razdoblju 2005.- 2020. godine	30
Grafikon 15.	Udio investicija u BDP-u za Estoniju u razdoblju 2004.- 2015. godine	30
Grafikon 16.	Minimalna nadnica u Estoniji 2004.-2015. godine	31
Grafikon 17.	Harmonizirani indeks potrošačkih cijena u Latviji u razdoblju 2008.- 2016. godine	32
Grafikon 18.	Udio investicija u BDP-u za Latviju u razdoblju 2007.- 2017. godine	32
Grafikon 19.	Minimalna nadnica u Latviji u razdoblju 2004.-2015. godine	33
Grafikon 20.	Godišnji indeksi potrošačkih cijena od srpnja 2003. do srpnja 2023. Godine	42
Grafikon 21.	Kretanje godišnje stope inflacije u odnosu na promjenu plaća (%) Hrvatska	47

Slike

Slika 1.	Konverzije i tečajevi valuta drugih država EU	3
Slika 2.	Europodručje	23